TARTU ÜLIKOOL
RAKE
1632

EESTI TÕLKIJATE UURING 2021

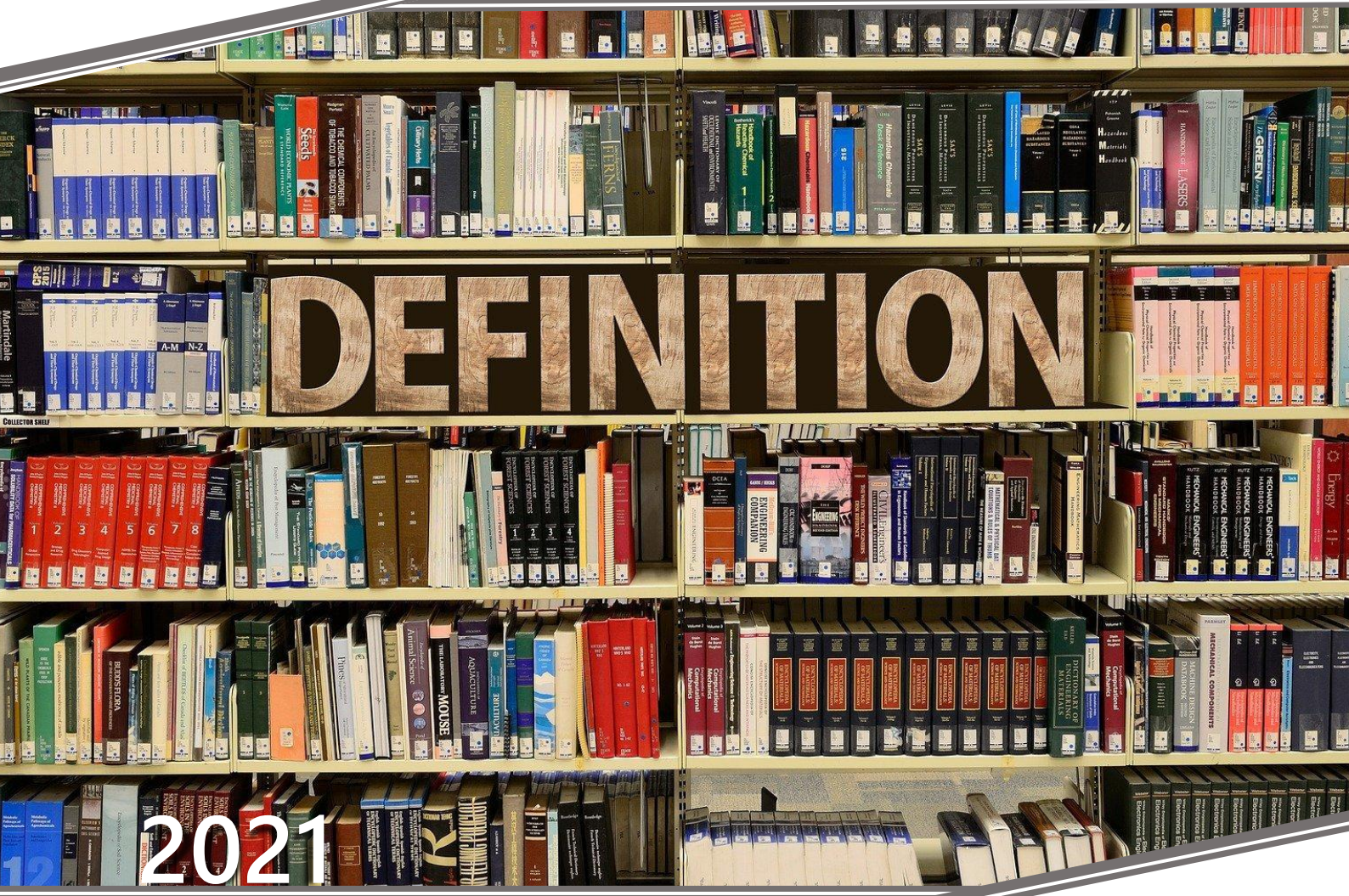

2021

September

Euroopa Komisjon

Eesti tõlkijate uuring 2021

Tellinud Euroopa Komisjon
ja
Eesti Tõlkebüroode Liit

Tartus 2021. aastal

Uuringu tellisid ja tööd rahastasid Euroopa Komisjon ja Eesti Tõlkebüroode Liit (ETBL). Uuringu tegi Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE.

UURINGU AUTORID:

Kerli Ilves
Ene Tubelt

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuuringute keskus. Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-303, 51003, Tartu
kerli.ilves@ut.ee
http://skytte.ut.ee/et/rake

SISUKORD

SISSEJUHATUS JA EESMÄRK 6

1. METOODIKA 7

1.1. KÜSITLUSANKEEDI KOOSTAMINE 7
1.2. ANDMETE KOGUMISE PROTSESS 10

2. VASTAJATE PROFIIL 11

3. TULEMUSED 21

3.1. EESTI TÕLKIJATE TÖÖ SISU JA MEETODID 21
3.2. EESTI TÕLKIJATE TOIMETULEK JA MOTIVATSIOON 24
3.3. EESTI TÕLKIJAD JA EUROOPA LIIDU TÕLKED 27
3.4. KOOLITUSED 31

KOKKUVÕTE 33

LISAD 35

LISA 1 35

SISSEJUHATUS JA EESMÄRK

Euroopa Komisjoni[1], Eesti Tõlkebüroode Liidu (ETBL)[2], Tartu Ülikooli tõlkeõpetuse ja -uuringute osakonna ja Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse (RAKE)[3] koostöös on valminud küsitlusankeet Eesti tõlkijatele. **Tegemist on esmase omataolise küsitlusega, mille sihtrühmaks on Eesti tõlkijad ning millega kogutakse andmeid nende tausta, kogemuste, oskuste ja vajaduste kohta.**

Kuigi Eesti tõlkijad on osa iga-aastasest rahvusvahelise Euroopa keeletööstuse uuringu (*European Language Industry Survey)*[4] sihtrühmast, ei võimalda selle uuringu käigus kogutud info tegelikult hinnata just Eesti tõlkijate profiili, kogemusi ja vajadusi. Seni ei ole Eesti tõlkijate seas veel ühtegi sellist uuringut ega küsitlust korraldatud, mille põhjal oleks võimalik kirjeldada, milline on Eesti tõlkijate taust, millised on nende kogemused, oskused ja sellest lähtuvalt ka vajadused oma tõlketööde tegemisel. Üksikud varasemad uuringud, mis Eesti tõlkemaastikul on korraldatud, on keskendunud mõne kitsama aspekti uurimisele: näiteks avaliku sektori tõlkekorralduse või tõlketeenuse kulutuste uurimisele[5]. Ükski varasem uuring pole aga keskendunud Eesti tõlkijate tausta ning nende töö sisu ja meetodite kohta andmete kogumisele ja iseloomustamisele.

Selle uuringu eesmärk ongi seega esmakordselt koguda infot Eesti tõlkijate profiili ja kogemuste kohta oma tõlketööde teostamisel. Uuringu tulemused annavad infot Eesti tõlkijate töö sisust, meetoditest, hinnatasemest, keelesuundadest ja valdkondadest ning aitavad seega muu hulgas valmistada ette ka Euroopa Komisjoni tulevasi tõlkehankeid. Lisaks saab Euroopa Komisjon uuringu tulemusel ülevaate sellest, kuivõrd on Eesti tõlkijatel oma senises tõlketöös kokkupuudet Euroopa Komisjoni tõlketöövahenditega (nt eTranslation, IATE) ning võimaldab neid vahendeid edaspidi teadlikumalt tutvustada. Ka võimaldavad uuringu tulemused anda ülevaate, milline on üldse Eesti tõlkijate kokkupuude ja kogemus Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlkimise ja toimetamisega.

Kuna uuringu üheks teemaks on ka Eesti tõlkijate rahulolu, kogemused ja vajadused, aitavad uuringu tulemused edaspidi teadlikumalt planeerida, pakkuda ja reklaamida sihtgrupi huvidest tulenevaid (täiend)koolitusi, kursusi ja töötube (nt Translating Europe Workshop egiidi all toimuvaid töötube). Lisaks võimaldab see info Eesti Tõlkebüroode Liidul ja Euroopa Komisjonil edaspidi paremini arvestada ja toetada Eesti tõlkijate oskusi, vajadusi ja kogemusi. Samuti on uuringu tulemustest kasu TÜ tõlkeõpetuse õppekava arendamisel.

Küsitluse eesmärk oli uurida Eesti tõlkijate kogemusi, oskusi ja vajadusi tõlketööde tegemisel ning nende kokkupuudet Euroopa Liidu institutsioonide tõlgetega.

---

[1] https://ec.europa.eu/estonia/about-us_et

[2] http://www.etbl.ee/eesmargid/

[3] https://skytte.ut.ee/et/sotsiaalteaduslike-rakendusuuringute-keskus-rake-1

[4] https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/service_standards_and_principles/documents/elis_2021_european_language_industry_survey.pdf

[5] Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2018). *Avaliku sektori tõlkevajaduste kaardistus aastal 2018.* http://terminoloogia.ee/wp-content/uploads/2021/09/HTM_uuring_Avaliku-sektori-tolkekorraldus-2019_kokkuvote.pdf

1. METOODIKA

1.1. Küsitlusankeedi koostamine

Küsitluse koostamisel juhindusime Eesti Tõlkebüroode Liidu (ETBL) ja Euroopa Komisjoni püstitatud uurimisküsimustest. Uurimisküsimused on ajendatud tõlkebüroode ja Euroopa Komisjoni praktilisest soovist ja vajadusest saada parem ülevaade Eesti tõlketurul tegutsevatest tõlkijatest. Uurimisküsimuste koostamisel lähtuti uuringu tellijate huvidest ja vajadustest, samuti sellest, millistest küsimustest võiks ka vastajatele endile kasu olla (nt koolitusvajadused). Lisaks juhindusime rahvusvahelisest Euroopa keeletööstuse uuringu küsimustikust, et võimaldada uuringu tulemuste võrreldavust 2019. ja 2020. aasta võrdluse küsimuses. Küsimustiku teemade ja küsimuste jaoks tuli sisend ETBL-ilt, Euroopa Komisjonilt ja TÜ tõlkeõpetuse ja -uuringute osakonnalt ning TÜ Rakendusuuringute keskuse poolt toimus küsimuste lõplik vormistus ja küsimustiku tehnilise lahenduse välja töötamine. Küsitlusankeedi loomisel juhindusime küsimustiku koostamise metoodika akadeemilistest põhimõtetest[6]. Küsitlusankeet koosnes peamiselt valikvastustega küsimustest ning Likerti skaalaga väidetest.

Uuringu eesmärgist lähtudes jaotasime küsitlusankeedi teemad viieks:

1) vastaja taust ja kogemus töös tõlkijana;
2) vastaja töö sisu ja töömetoodikad;
3) vastaja toimetulek ja motivatsioon töös tõlkijana;
4) Eesti tõlkijate kogemus Euroopa Liidu tõlgetega;
5) Eesti tõlkijate koolituste kogemus ja vajadused.

Taustaküsimused valisime selliselt, et tulemuste analüüsil saaksime võtta arvesse vastanute tööstaaži ja kogemust ning sotsiaaldemograafilisi näitajaid ning kirjeldada üldiselt Eesti tõlkijate profiili. Taustaküsimused on olulised, et vastata ETBL-i huvile, millise kogemuse ja taustaga on Eesti tõlkijaid ning esmakordselt kirjeldada Eesti tõlkijate profiili. Taustaküsimustes küsisime:

- kas vastaja on viimase aasta jooksul teinud tasu eest tõlketöid – *selle küsimuse alusel filtreerisime välja uuringu sihtgrupi, kes juhatati edasi järgmiste küsimusteni*;
- vastaja omandatud haridustaset ja eriala;
- vastaja vanusegruppi;
- vastaja sugu;
- vastaja tööstaaži ja töömahtu (viimase aasta kohta) töös tõlkijana;
- vastaja töö füüsilist asukohta (kas Eestis, Euroopa Liidus või mujal);
- keelepaare, millega vastaja töötab;
- vastaja tõlketöö aluseks olevat lepingu või juriidilise aluse vormi;
- vastaja töö tasu ja tõlketööde hinda;
- kes on vastaja tööandja(d) töös tõlkijana;
- kes on vastaja kliendid töös tõlkijana.

[6] https://samm.ut.ee/k%C3%BCsimustiku-koostamine

Vastaja töö sisu ja metoodika küsimuste eesmärk oli koguda infot selle kohta, milline on Eesti tõlkijate töö tavapärane praktika, kogemused ja spetsiifika ning milline on nende kokkupuude erinevate tõlkeabiprogrammide, tõlkemälude, tõlkemootorite ja terminibaaside kasutamisega. Töö metoodikate uurimiseks küsisime:

- kas vastaja on spetsialiseerunud mingi valdkonna tekstide tõlkimisele ja kui, siis millise valdkonna/valdkondade tekstide tõlkimisele;
- milline on vastaja kogemus erinevate tõlkeabiprogrammide kasutamisega;
- milline on vastaja tavapärane praktika tõlkemälude kasutamisel;
- milline on vastaja kogemus erinevate tõlkemootorite kasutamisega;
- milline on vastaja kogemus erinevate terminibaaside kasutamisega
- kas vastaja on tööalaselt toimetanud masintõlkega oma eeltõlgitud tekste.

Vastaja toimetuleku ja motivatsiooni küsimuste eesmärk oli koguda infot selle kohta, kuivõrd on Eesti tõlkijad rahul oma töö sisu ja tasuga, kui palju aega kulub neil tõlketööle, mis kuulub nende tõlketöö hinna sisse ja sarnaselt Euroopa keeletööstuse rahvusvahelisele küsitlusele[7] uurisime ka, kuivõrd erines nende töö tõlkijana 2020. aastal 2019. aastast. Vastajate toimetuleku ja motivatsiooni küsimuste juures küsisime:

- kas tõlkimine on vastaja ainus sissetulekuallikas;
- mitu tundi nädalas kulub vastajal keskmiselt tõlketööle;
- mis kuulub vastaja tõlketöö hinna sisse.

Seejärel palusime vastajal hinnata erinevate väidete paikapidavust iseenda kohta 5-punktisel Likerti skaalal väärtustega „Nõustun täielikult“, „Pigem nõustun“, „Pigem ei nõustu“, „Ei nõustu üldse“ või „Ei oska öelda“. Väited, millega nõustumist paluti vastajal hinnata olid järgmised:

- Mul on piisavalt tõlketööd.
- Tõlkimise eest saadav tasu on minu hinnangul õiglane.
- Olen oma tööga tõlkijana rahul.
- Näen end töötamas tõlkevaldkonnas ka viie aasta pärast.

Järgnevalt palusime vastajal märkida, mil määral erines nende töö tõlkijana alltoodud valdkondades 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga 5-punktisel Likerti skaalal väärtustega „Erines oluliselt“, „Erines mõnel määral“, „Ei erinenud oluliselt“, „Ei erinenud üldse“ või „Ei oska öelda“. Valdkonnad, mille kohta vastajal paluti võrrelda tõlketöö tegemist 2020. aastal 2019. aastaga olid järgmised:

- töömaht tõlkijana;
- tõlketööde hind;
- tõlkeabiprogrammide kasutamine tõlketöödes.

Lisaks oli vastajal võimalik vabas vormis tuua välja muud valdkonnad, milles tema töö 2020. aastal erines 2019. aasta kogemusega võrreldes.

Küsisime tõlkijatelt ka nende kogemuse kohta Euroopa Liidu tõlgetega eesmärgiga anda ülevaade, kuivõrd suur osa Eesti tõlkijatest on puutunud kokku erinevate Euroopa Liidu (EL) institutsioonide tekstide tõlkimisega, kuivõrd on Eesti tõlkijatel ELi tekstide tõlkimise vastu huvi,

[7] https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/service_standards_and_principles/documents/elis_2021_european_language_industry_survey.pdf

milline on nende kogemus ELi tekstide tõlkimisel ja kuidas on nende kogemuse põhjal korraldatud ELi tõlgete toimetamine. Selleks, et filtreerida välja vastajad, kellel on kogemus ELi tekstide tõlkimisega, küsisime esmalt:

- kas vastaja on kunagi tõlkinud tekste Euroopa Liidu institutsioonidele või kas ta on sellest huvitatud.

Järgnevad selle teemaploki küsimused olid suunatud vaid nendele vastajatele, kel oli varasemast kogemus ELi institutsioonide tekstide tõlkimisega. Euroopa Liidu tõlgete küsimuste juures küsisime nende vastajate käest:

- millis(t)e Euroopa Liidu institutsioonide tekste on vastaja tõlkinud.

Seejärel palusime vastajal hinnata, mil määral kehtivad erinevad väited nende kogemuse põhjal ELi tekstide tõlkimise kohta 6-punktisel Likerti skaalal väärtustega „Jah, alati", „Jah, enamasti", „Mõnikord", „Enamasti mitte", „Üldse mitte" või „Ei oska öelda". Väited, millega nõustumist paluti vastajal hinnata olid järgmised:

- Tõlketellimuse juures on piisavad juhised ülesande täitmiseks.
- Mul on võimalik tõlketöö tegemise ajal tellijaga suhelda ja teksti kohta küsimusi esitada.
- Mul on võimalik toimetaja parandustega tutvuda.
- Ma saan oma tõlgete kohta piisavalt tagasisidet.

Lisaks oli vastajal võimalik jätta vabas vormis kommentaar täpsustusteks.

Vastajal paluti märkida, kes ja mil määral nende ELi tõlkeid toimetab 6-punktisel Likerti skaalal väärtustega „Alati", „Enamasti", „Mõnikord", „Harva", „Ei toimeta üldse" või „Ei oska öelda". Variandid, mille kohta palusime vastajal märkida olid järgmised:

- keeletoimetaja;
- teine tõlkija;
- mina ise;
- lisaks oli vastajal võimalik vabas vormis nimetada keegi muu.

Euroopa Liidu tõlgete teema viimaseks küsimuseks oli:

- kui palju aega on vastaja hinnangul toimetajal keskmiselt tõlke toimetamiseks ette nähtud.

Eesti tõlkijate koolituste kogemuse ja vajaduste teema küsimuste eesmärgiks oli saada ülevaade, milline on Eesti tõlkijate kogemus erinevate tõlketööga seotud koolituste ja kursustega viimase viie aasta jooksul, milliseid koolitusi ja kursusi soovitakse edaspidi saada ning kuidas ollakse rahul koolituste info kättesaadavusega.

Selle teema juures palusime vastajal märkida, millis(t)el tõlketööga seotud (täiend)koolitustel ja/või kursustel on nad viimase viie aasta jooksul osalenud ja/või soovivad osaleda 4-punktisel Likerti skaalal väärtustega „Olen osalenud ja soovin veel", „Olen osalenud ega näe rohkem vajadust", „Ei ole osalenud, aga soovin" või „Ei ole osalenud ega näe praegu vajadust". Koolituste valdkonnad, mille kohta palusime vastajal märkida olid järgmised:

- tõlkeabiprogrammid;
- keelekoolitus;
- terminoloogia;

- eTranslation;
- masintõlke kasutamine;
- masintõlke toimetamine;
- muud erialased koolitused;
- lisaks oli vastajal võimalik vabas vormis nimetada muud koolitused.

Lisaks küsisime vastajalt:

- kas info koolituste kohta on nende hinnangul piisavalt kättesaadav.

Küsimustiku lõpus oli kõigil küsitlusankeedi lõpuni täitnud vastajatel võimalik jätta vabas vormis täiendavaid kommentaare ning lisada oma kontaktandmed (nimi, meiliaadress), et osaleda tõlkeabiprogrammi litsentsi loosis, mis toimub uuringu tulemuste tutvustamisel 30. septembril 2021. Auhinna paneb välja Eesti Tõlkebüroode Liit.

1.2. Andmete kogumise protsess

Küsitlusankeedi tehniline lahendus toimus SurveyMonkey (alates 18.08.2021 nimega Momentive) veebiküsitluse platvormil ning oli vastajatele avatud 2021. aasta 17. maist 14. juunini. Küsitlusankeedi tehnilise korralduse valmistas ette RAKE ning küsimustikku vahendasid sihtgrupile Euroopa Komisjon ja Eesti Tõlkebüroode Liit (ETBL). ETBL jagas uuringu infot meili teel enam kui 70 Eesti tõlkebüroole palvega uuringu linki enda tõlkijate seas levitada. Lisaks jagas ETBL uuringu infot oma Facebook'i ja blogi platvormidel. Euroopa Komisjon levitas uuringuteavet ja küsitluse linki 17. mail erialaliitudele ja avaliku sektori asutustele saadetud e-kirjaga ning postitusega Facebooki grupis Tõlkide ja tõlkijate pesa. . Küsitlusperioodi jooksul saadeti sihtrühmale kaks meeldetuletust: 31. mail ja 10. juunil.

Küsitlusankeedi jagamise kaaskirja koostas ETBL. Kaaskirjas motiveeriti sihtgrupi esindajaid küsitlusankeeti täitma võimalusega osaleda loosis ja võita tõlkeabiprogrammi litsents.

2. VASTAJATE PROFIIL

SurveyMonkey platvormil vastas küsitlusankeedile 390 inimest, kellest 381 oli viimase kolme aasta jooksul tasu eest tõlketöid teinud. Kuna aga osa ankeedi täitmist alustanud vastajaist jätsid ankeedile vastamise pooleli, võtsime andmete analüüsimisel arvesse nende inimeste vastused, kes vastasid kõikidele küsimustele. Uuringu valim on seega 308 inimest, kes on viimase kolme aasta jooksul tasu eest tõlketöid teinud, **neist 82% (254 vastajat) naised ja 18% (54 vastajat) mehed**. Valdav enamus (47%) tõlkijaid on 36–50-aastased, pensioniealisi ehk üle 65-aastaseid tõlkijaid on 5% ning üks küsitlusele vastanud tõlkija on noorem kui 19-aastane (vt joonis 1).

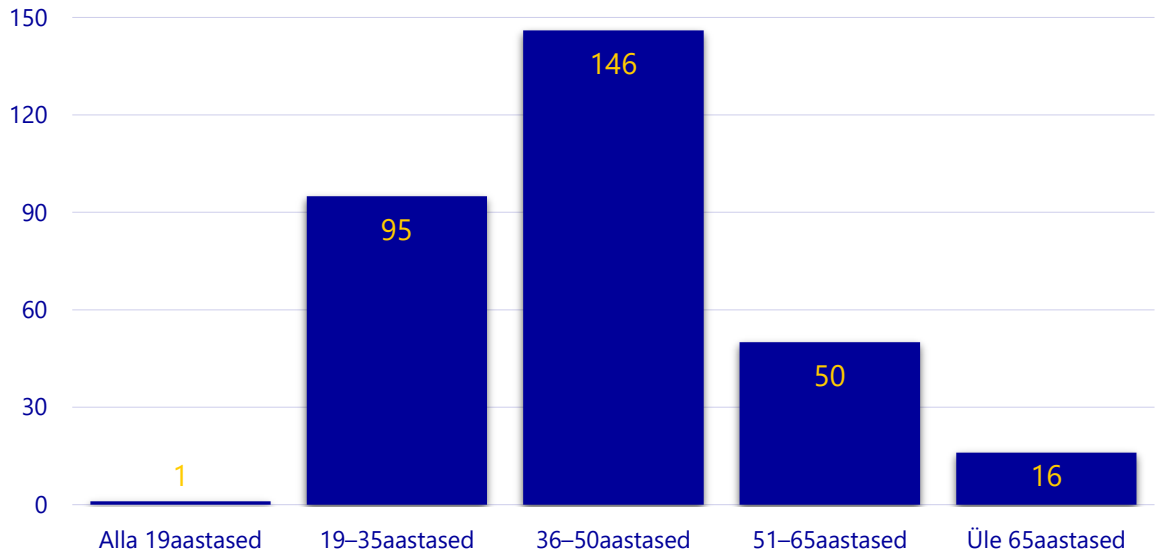

JOONIS 1. Küsitlusankeedile vastajate vanuseline jaotus (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastanute arvud

Ülekaalukas enamus vastanuist (92%) on kõrgharidusega, sealhulgas leidub tõlkijaid kõikidelt kõrghariduse tasemetelt (seda ei olnud ankeedis küll otseselt küsitud, kuid osa vastajaist lisas täiendava infona oma (teadus-)magistri- või doktorikraadi olemasolu). Vähem on keskharidusega tõlkijaid (7%). Nende sekka on loetud ka vastajad, kes täpsustasid, et neil on kas kõrgharidus veel omandamisel või on õpingud jäänud pooleli. Kaks vastajat on keskeriharidusega.

Ligi pooled ankeedi täitnud tõlkijatest on hariduselt filoloogid (145 tõlkijat, 47%), tõlkemagistreid on 93 (30% kõigist vastanuist) (joonis 2). Sealjuures 42 tõlkemagistril on ühtlasi filoloogi haridus (45% tõlkemagistritest, 29% filoloogidest) ning 51 tõlkemagistrit ei ole lingvisti taustaga (55% tõlkemagistritest).

Filoloogia ja tõlkemagistri eriala järel on enim vastanuid omandanud eriala sotsiaalteadustes (sh nt majandus/rahandus, pedagoogika, õigusteadus), selle valdkonna eriala on omandanud 21% tõlkijaist. 17% vastanuist on omandanud kõrghariduse humanitaarteaduste valdkonna (sh nt kirjandus ja kultuuriteadused, kunstid) erialal. 4% vastanuist (jaotus „Muu“, vt ka joonis 2) on eriala omandamine veel pooleli, erialane haridus puudub, selle omandamine on jäänud pooleli või ei leidnud vastaja enda erialale sobivat liigitust. Osa neist, kes haridustaseme põhjal liigitusid

keskharidusega vastajateks, olid ennast siiski määratlenud mõne erialavaldkonna alla (nt mõni, kellel kõrghariduse omandamine veel ankeedi täitmise hetkeseisuga pooleli oli).

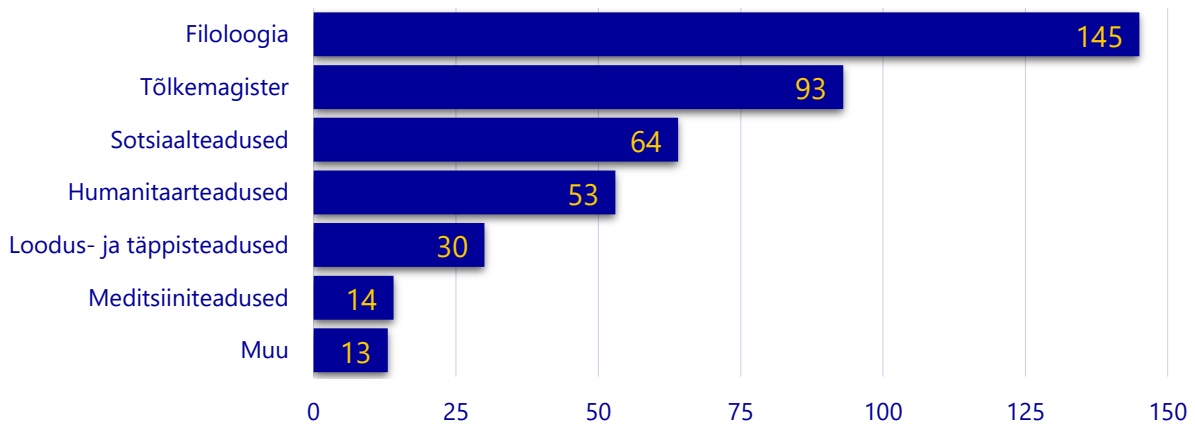

JOONIS 2. Eesti tõlkijate omandatud erialad valdkondade kaupa (n = 308)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Tõlkijate seas ehk vähem esindatud erialadest mainiti loodus- ja täppisteaduste valdkonda liigituvat raudteetranspordi tehnoloogiat ja liikluskorraldust ning samasse valdkonda liigituvat mängudisaini ja mänguarendust. Valdavalt on tõlkijatel haridus ühest valdkonnast (68%, vt ka joonis 3), kaks eriala on veerandil tõlkijaist, vähemal määral on kolme erialaga tõlkijaid ning kahel tõlkijal on neli eriala (sealjuures ei ole kummalgi neist ükski omandatud erialadest filoloogia).

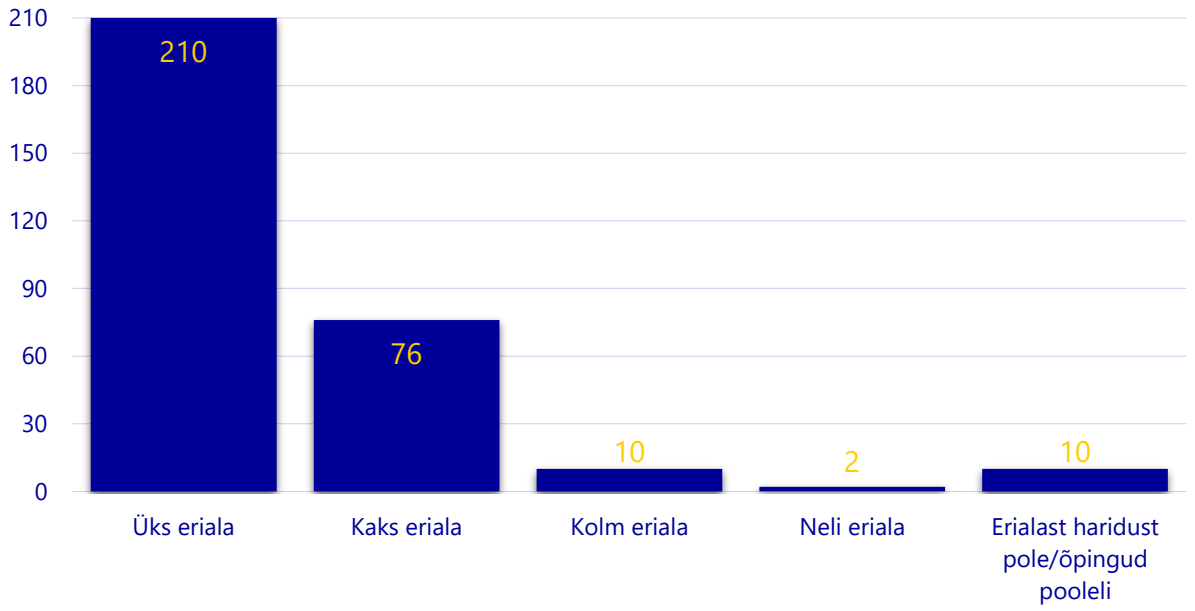

JOONIS 3. Eesti tõlkijate omandatud erialade arv (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastanute arvud

Tõlkimisega tegeletud aastate poolest jagunevad vastajad tööstaaži rühmade vahel üsna võrdselt, veidi eristub kõige staažikamate, üle 20 aasta seda tööd teinud tõlkijate hulk – neid on 68 ehk 22% (joonis 4). Tõlkijate esindatus teistes tööstaaži vahemikes jääb 19%–20% piirimaile (täpsemalt on 19% tõlkijaist töötanud 5–10 aastat ja 20% tõlkijaist töötanud 10–15 aastat). **Seega on küsitlusele**

vastanute põhjal Eestis tõlkijana töötamas peaaegu võrdselt üsna erineva tööstaažiga tõlkijaid.

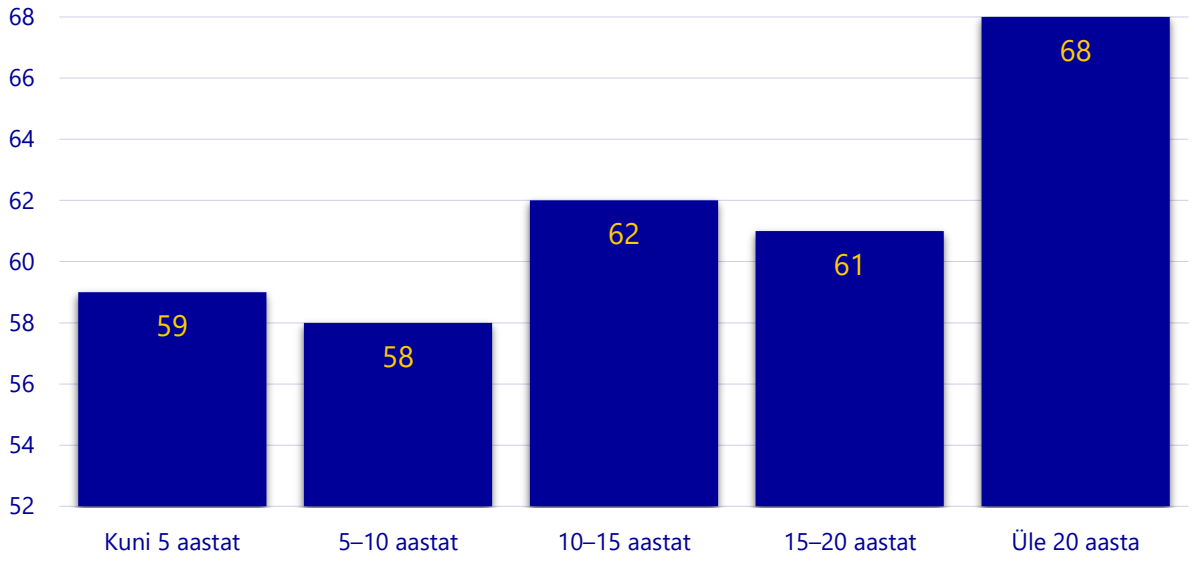

JOONIS 4. Eesti tõlkijate tööstaaž tõlkijana (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastanute arvud

Küsitlusele vastanud tõlkijate töömaht (vt ka joonis 5) jääb enamasti kuni 1000 lehekülje juurde aastas või vahemikku 1000–2500 lehekülge aastas (vastavalt 40% ja 43%), vähem on selliseid tõlkijaid, kes tõlgivad aastas üle 2500 lehekülje (17%).

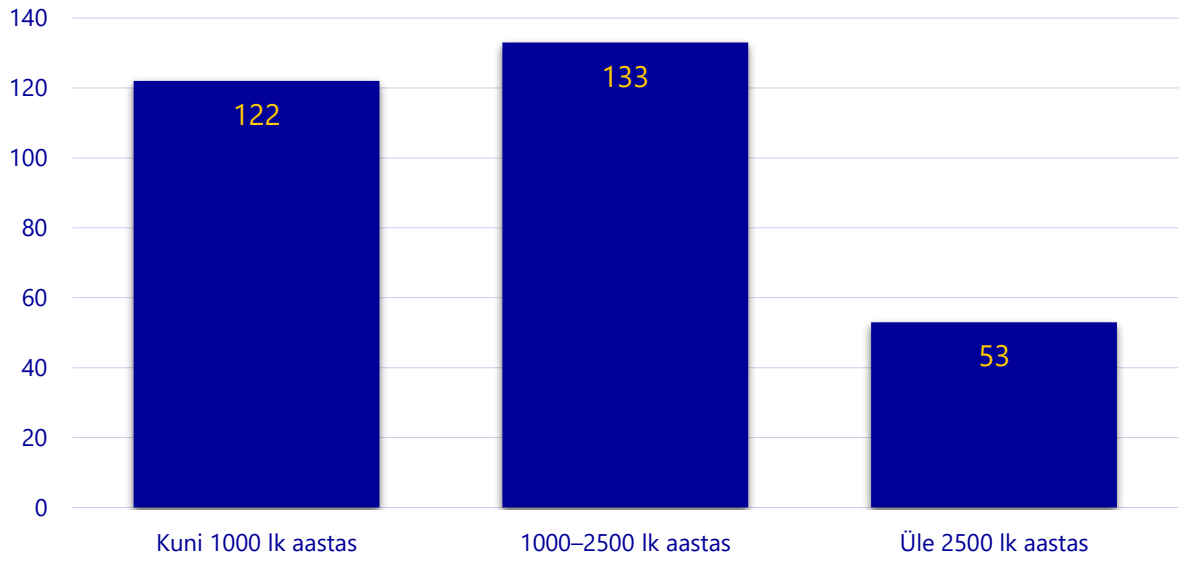

JOONIS 5. Eesti tõlkijate töömaht viimase aasta kohta (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastanute arvud

Suurem osa tõlkijatest on viimasel aastal tööd teinud Eestis (88%, vt ka joonis 6). 9% vastanuist teeb oma tõlketöid mujal Euroopa Liidu riigis. Väljaspool Euroopa Liitu asuvatest töötegemise kohtadest mainiti Marokot, Venemaad, Ühendkuningriiki, Gruusiat, Mehhikot ja Lõuna-Aafrika vabariiki. Üks tõlkija töötab Aasias ja Ameerikas reisides.

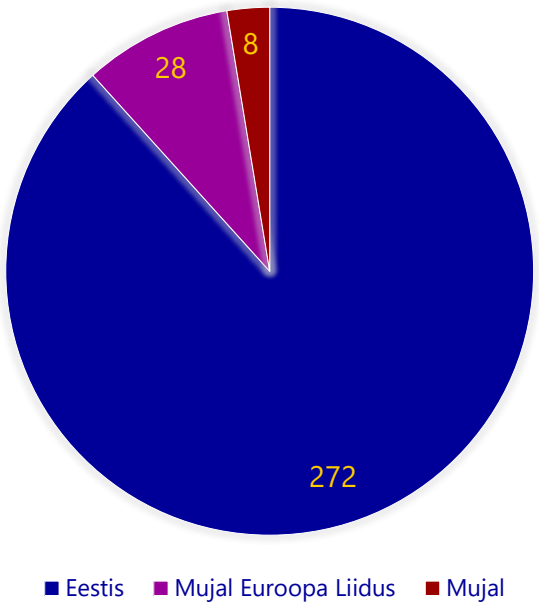

JOONIS 6. Eesti tõlkijate tõlketöö tegemise asukoht viimasel aastal (n = 308)
Legend: sektorites vastanute arvud

Nii-öelda keskmine Eesti tõlkija on küsitlusankeedile vastanute põhjal seega enam kui 20-aastase kogemusega, tõlgib 1000–2500 lehekülge aastas ja teeb oma tööd Eestis.

Tõlgitavate keelepaaridena tõid tõlkijad välja 67 erinevat keelepaari, see arv sisaldab nii mõlemasuunalisi (nt inglise-eesti-inglise) kui ka ühesuunalisi (nt inglise-eesti) paare. **184 tõlkijat (60%) tegeleb vaid ühe keelepaariga** ning neist omakorda 69 (22% kõigist vastanuist) tõlgib oma keelepaaris ainult ühes suunas. Vähemalt kahe keelepaariga töötab 40%, vähemalt kolme keelepaariga töötab 20%, vähemalt nelja ja vähemalt viie keelepaariga töötab alla kümne protsendi vastanuist ning kuue keelepaariga töötab üks tõlkija (vt ka joonis 7).

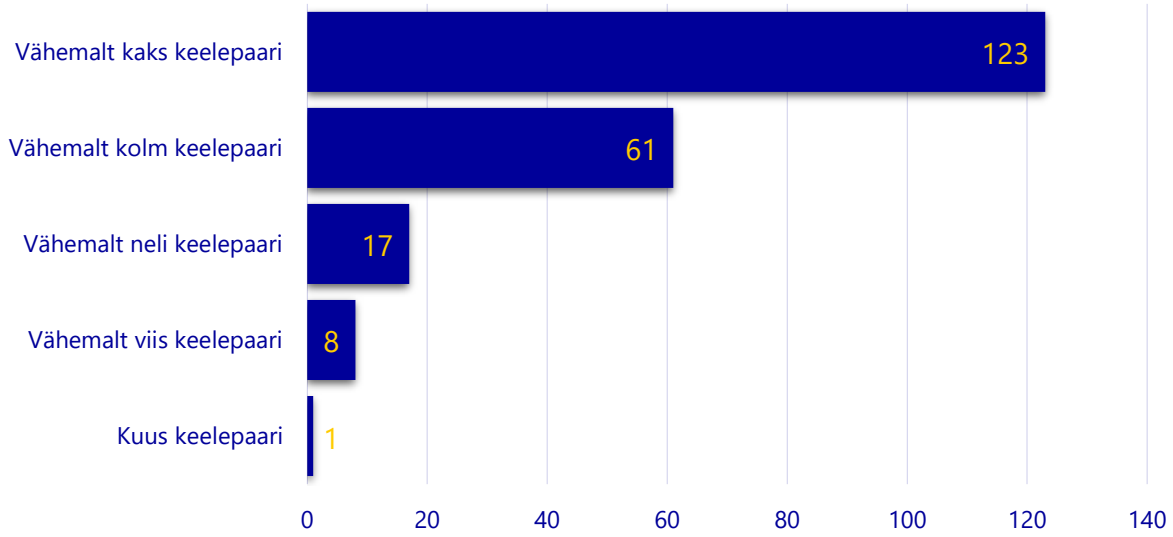

JOONIS 7. Keelepaaride arv tõlkija kohta (n = 308)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Ülekaalukas enamus tõlkijatest (44%) tegeleb inglise-eesti-inglise mõlemasuunalise tõlkimisega. Kõigi ülejäänud nimetatud mõlemasuunaliste keelepaaridega töötab alla kümne protsendi tõlkijatest (vt ka joonis 8). Kokku nimetati 18 erinevat mõlemasuunalist keelepaari.

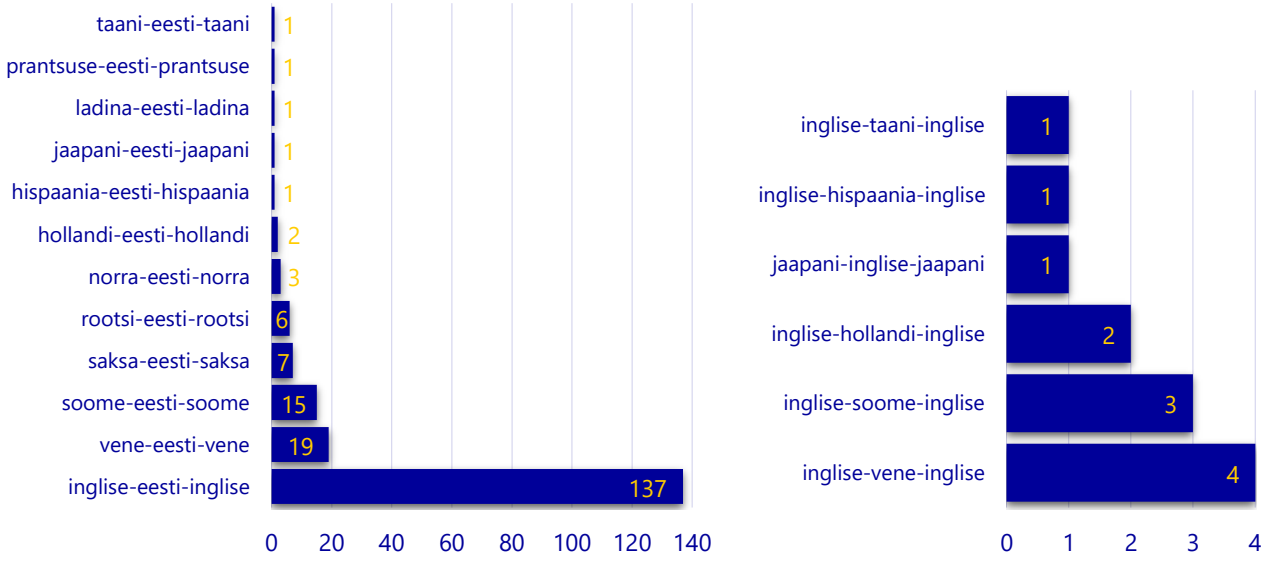

JOONIS 8. Mõlemasuunalised keelepaarid, vasakul eesti keelt kasutavad, paremal võõrkeelsed paarid (n = 206)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Ühesuunalistest keelepaaridest nimetati kokku 48 erinevat paari (joonis 9). **Ülekaalukalt kõige rohkem tegelevad ühes suunas tõlkijad tõlkimisega inglise keelest eesti keelde (90 tõlkijat, 29% kõigist vastanuist).** Viis protsenti või rohkem tõlkijaist tegeleb veel saksa-eesti, vene-eesti, soome-eesti, rootsi-eesti ja eesti-vene suunaliste tõlketöödega.

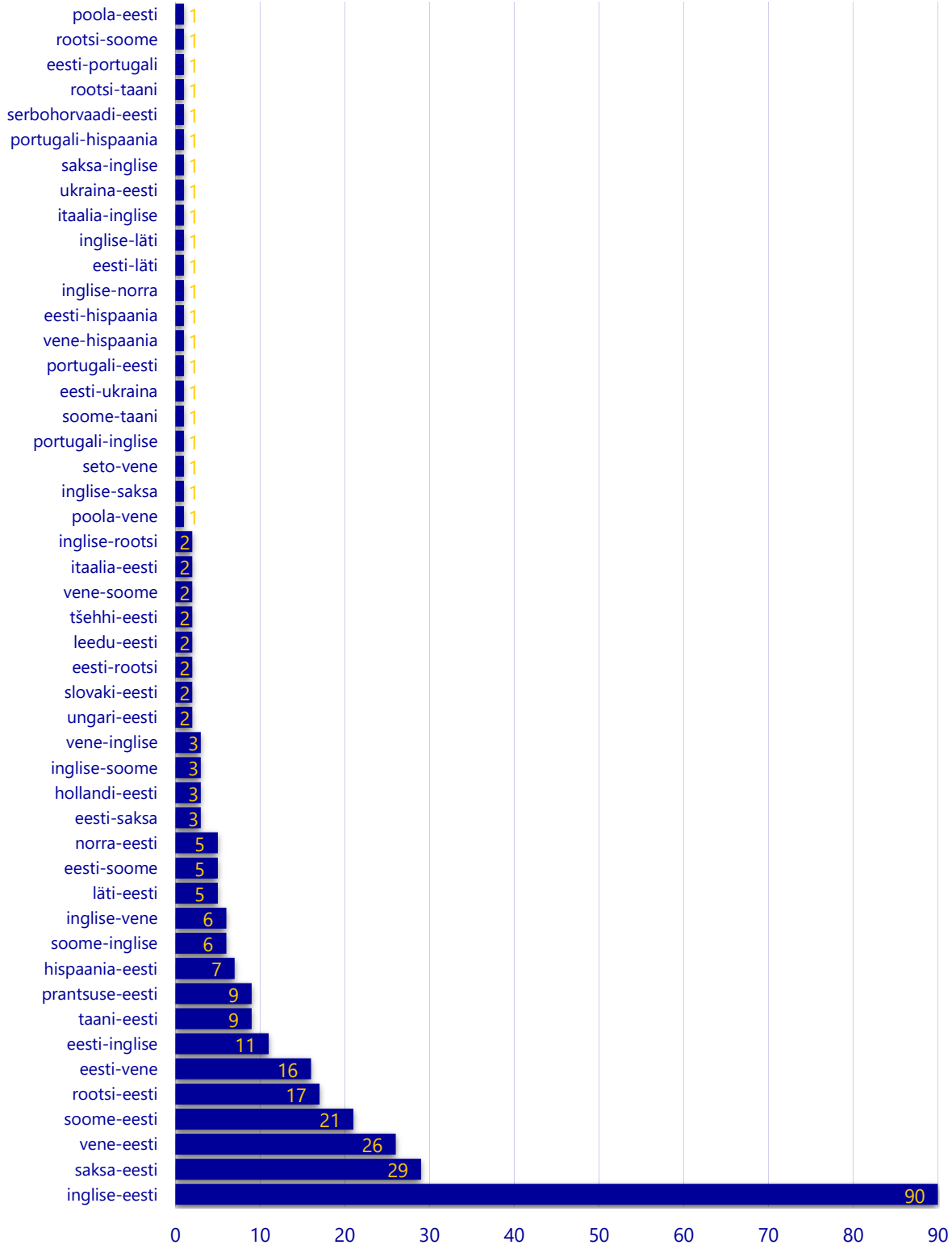

JOONIS 9. Ühesuunalised keelepaarid, millega Eesti tõlkijad töötavad (n = 184)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Kui jaapani keel välja jätta, töötavad kõik tõlkijad Euroopa keeltega. Vähem levinud töökeeltest nimetati näiteks serbohorvaadi-eesti, inglise-läti, portugali-inglise, aga ka seto-vene suunal tõlkimist. Üks vastaja nimetas keelepaariks, millega ta töötab, eesti-inglise-hiina. Kuna siin pole võimalik selgelt

tõlgendada, millistes suundades neis keeltes tõlkija tõlketöid teeb, ei kajastu see ei mõlema- ega ühesuunaliste keelepaaride joonisel.

Ligi pooled (45%) tõlkijatest teevad tõlketöid oma ettevõttes (OÜ või AS) (vt ka joonis 10). Käsundus- või töövõtulepingu alusel osutab tõlketeenust 36% ning töölepingu alusel töötab 24% tõlkijatest. FIE staatus on 14% tõlkijatel.

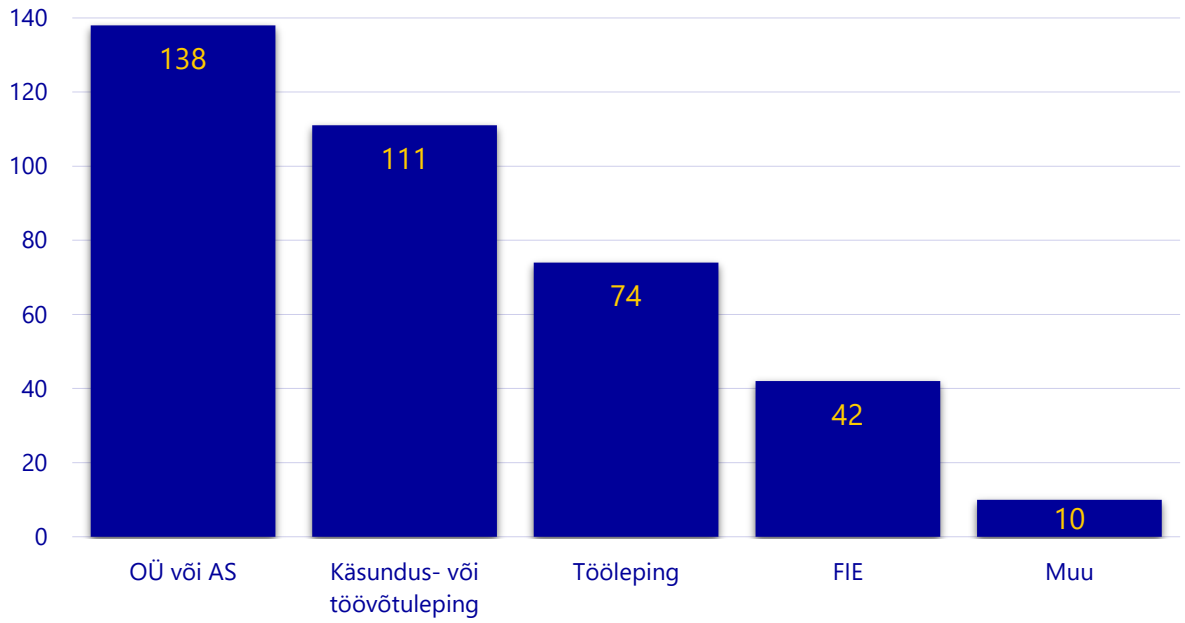

JOONIS 10. Eesti tõlkijate töötamise/lepingu vorm (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastanute arvud

Muu töötamisena nimetati muu hulgas litsentsilepinguid, praktikalepingut, autorilepingut ning ettevõtluskontot. 80% tõlkijatest on oma töösuhte aluseks märkinud ühe lepingu/töötamise vormi, 19% töötab kahe lepingu/töötamise vormi alusel ning 5% leiab rakendust kolme lepingu/töötamise vormi kaudu.

Töötamise/lepingu vorme vaadates on ootuspärane, et **valdava enamuse (85%) tõlkijate tööd tasustatakse lehekülje hinna alusel[8], kuupalga alusel saab tasu vaid 15% tõlkijatest** (joonis 11). Kuupalga alusel tasu saajatest rohkem kui pooled (62% kuupalga saajatest) teenivad vähem kui 1500 eurot kuus ning selgub, et lehekülje hinna alusel töötavad tõlkijad teenivad peamiselt 9–11 eurot (30% lehekülje hinna alusel tasu saajatest) või 6–8 eurot (29% lehekülje hinna alusel tasu saajatest) lehekülje eest. Küllalt paljude (22% lehekülje hinna alusel tasu saajatest) tõlkijate tasu ühe lehekülje eest on rohkem kui 14 eurot. Küsisime vastajailt nende töö brutopalka, seega on aruandes läbivalt käsitletud brutosummasid.

[8] Lehekülg on siin kontekstis arvestuslik tõlkeühik. Tõlkijad, kes ei saa tasu kuupalga alusel, saavad tasu lehekülje-, tähemärgi- või sõnapõhiselt vastavalt kokkuleppele tõlke tellinud kliendiga või bürooga. Küsitluses oli vastusevariandiks „lehekülje hinna alusel" koos täpsustusega, et 1 lk = 1800 tähemärki tühikutega = 250 sõna ning tõlkijatel paluti lehekülje hind sellest ja enda tasustamispõhimõttest lähtuvalt ise välja arvutada.

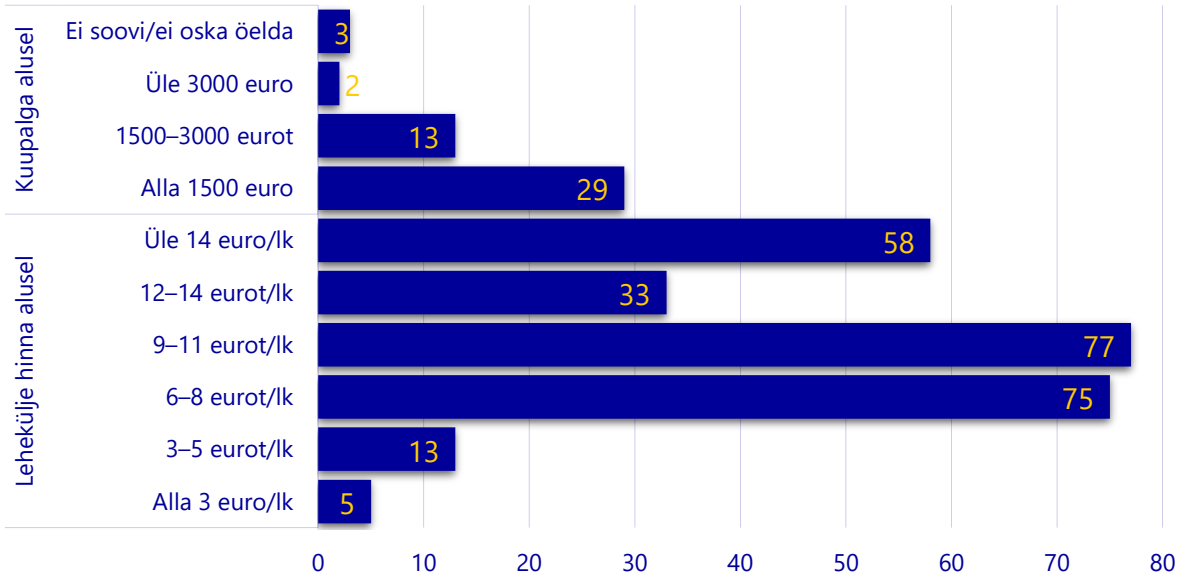

JOONIS 11. Eesti tõlkijate töö tasustamine (n = 308)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Selleks, et välja selgitada, mitu eurot tõlkijatele keelepaaride kaupa makstakse, jaotasime keeled vastajate arvu järgi rühmadesse (joonis 12):

- 5–7 tõlkijat (hispaania-eesti, rootsi-eesti-rootsi, norra-eesti, inglise-vene, soome-inglise, hispaania-eesti);
- 8–10 tõlkijat (eesti-inglise, vene-eesti-vene, prantsuse-eesti, taani-eesti);
- 11–20 tõlkijat (eesti-vene, soome-eesti-soome, rootsi-eesti);
- 21–30 tõlkijat (soome-eesti, vene-eesti, saksa-eesti);
- üle 30 tõlkija (inglise-eesti, inglise-eesti-inglise) keelepaari kohta.

Arvesse võtsime ainult need vastajad, kes keelepaari eest saadava tasu meile avaldasid ja kes saavad tasu lehekülje hinna, mitte kuupalga alusel. Välja jäid keelepaarid, kus oli keelepaari kohta vähem kui viis tõlkijat, kuna nii väikese vastajate hulga korral muudab juba üks lisanduv või lahkuv tõlkija pilti väga palju. Jooniselt (vt joonis 12) on näha, et tegelikult oleneb ühest tõlkijast ka 5–7 tõlkijaga rühmas väga palju. Võime öelda, et enamasti makstakse selles rühmas kõikide keelte tõlkijatele 9–11 eurot lehekülje eest; eristub eesti-soome suund, kus tõlkijad teenivad enamasti üle 14 euro lehekülje eest. Samas on vastajate arvud selles rühmas väga väikesed ja nende keelepaaride eest makstavate tasude kohta ei saa üldistusi teha.

Rühmas, kus on 8–10 tõlkijat keelepaari kohta, eristub prantsuse-eesti suund, kus 75% tõlkijaist teenib 9–11 eurot lehekülje eest (vt ka joonis 12). Kõige vähem teenitakse selles rühmas aga vene-eesti-vene suunal tõlkides – enamasti 6–8 eurot lehekülje eest (40% selle keelesuuna tõlkijatest) ja kõige rohkem taani-eesti suunal tõlkides – enamasti üle 14 euro lehekülje eest (33% selle keelesuuna tõlkijatest). Rühmas, kus on 11–20 tõlkijat keelepaari kohta, makstakse kõige rohkem rootsi-eesti suunal tõlkijatele – enamasti üle 14 euro lehekülje eest (35% selle keelesuuna tõlkijatest). Rühmas, kus on 21–30 tõlkijat keelepaari kohta, teenivad kõikides keelesuundades tõlkijad enamasti 9–11 eurot lehekülje eest, sealjuures saksa-eesti suunal saavad nimetatud tasu 58% selle suuna tõlkijatest, vene-eesti ja soome-eesti suunal jaotuvad erinevad tasud ühtlasemalt. Rühmas, kus on üle 30 tõlkija keelepaari kohta, teenivad inglise-eesti tõlkijad enamasti 9–11 eurot lehekülje eest (30% selle

keelesuuna tõlkijatest) ja inglise-eesti-inglise suunal tõlkijad enamasti 6–8 eurot lehekülje eest (36% selle keelesuuna tõlkijatest).

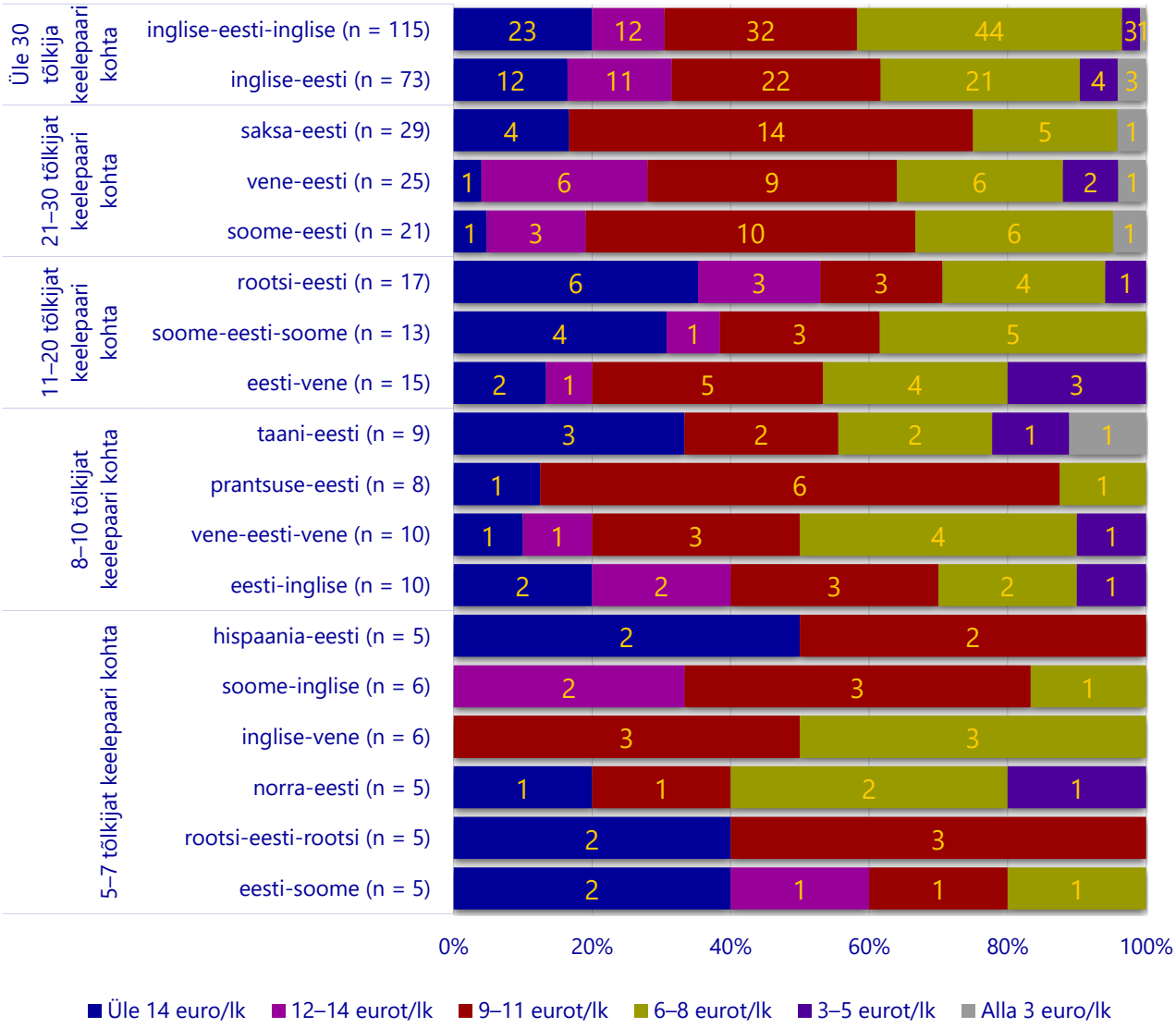

JOONIS 12. Eesti tõlkijale makstud tasu lehekülje eest keelepaaride kaupa
Legend: x-teljel protsent vastajatest vastavas keelepaaris, tulpades vastanute arvud

Info kõikidest keelepaaridest selle kohta, missuguse hinnaga milliseid keelepaare tõlgitakse, on toodud lisas (vt lisa 1).

Rohkem kui pooled (56%) tõlkijatest nimetavad oma tööandjana tõlkebürood (joonis 16). **Küllalt palju on ka neid, kes on iseenda tööandjad (48%).** Vaid 4% tõlkijatest töötab Euroopa Liidu institutsioonide heaks ning muu tööandja (siin nimetati erinevaid portaale, eraisikuid ja kirikuid, esines ka „kuidas juhtub") juures töötab 1% vastanuist. Muude eraettevõtetena toodi eraldi välja kirjastusi.

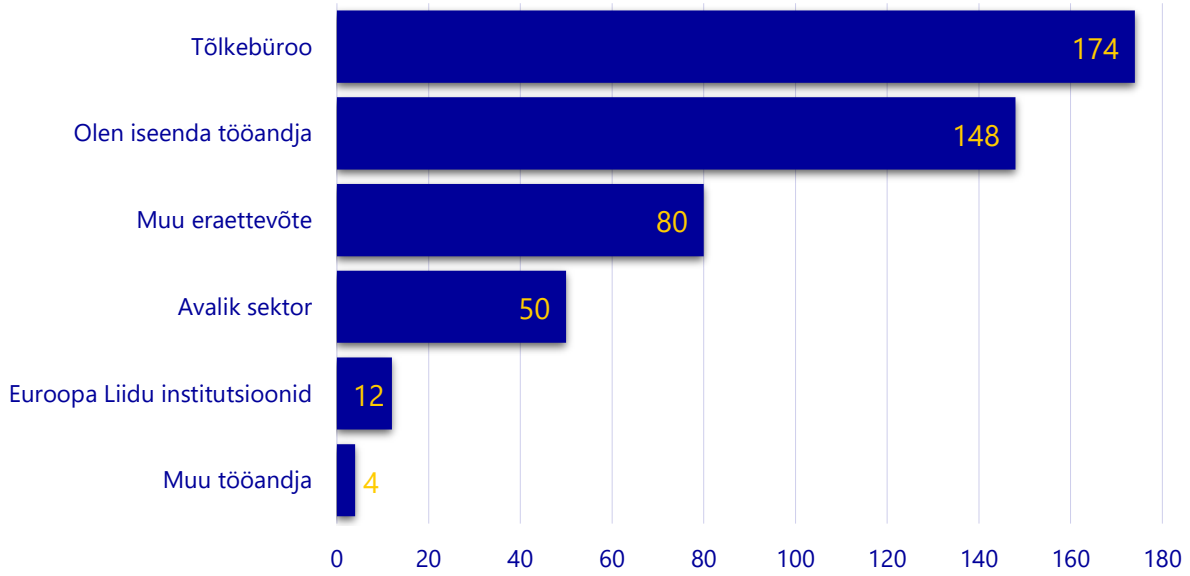

JOONIS 13. Eesti tõlkijate tööandjad (n = 308)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Töösuhete juures saame veel välja tuua, et 66% tõlkijaist töötab ühe tööandja juures, kaks tööandjat on 20%, kolm tööandjat 11%, neli tööandjat 2% ja viis tööandjat 1% tõlkijatest.

Iseendale tööandjatest tõlkijate klientidena (joonis 17) **nimetatakse eelkõige Eesti otsekliente (34% vastanuist) ja Eesti tõlkebüroosid (33% vastanuist).** Euroopa Liidu institutsioone toob kliendina välja vaid 3% vastanuist. Muu kliendina nimetasid vastajad muu hulgas välismaa riigiasutusi ja tõlkebörse.[9]

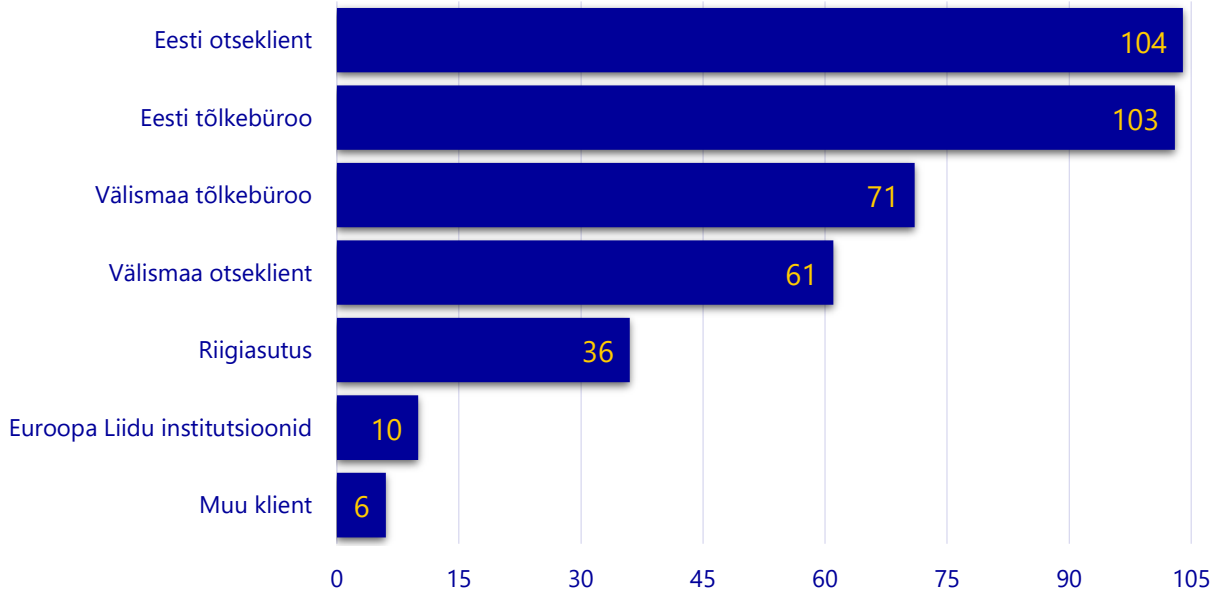

JOONIS 14. Eesti iseendale tööandjatest tõlkijate kliendid (n = 148)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

[9] Tõenäoliselt on vastaja pidanud silmas tõlkevahendusplatvorme.

3. TULEMUSED

3.1. Eesti tõlkijate töö sisu ja meetodid

54% küsitlusele vastanuist ehk 167 viimase kolme aasta jooksul tasu eest tõlketööd teinud vastanut on spetsialiseerunud valdkonnaspetsiifiliste tekstide tõlkimisele. Neist 92 (55% kõigist spetsialiseerunuist) on spetsialiseerunud mitme erineva valdkonna tekstide tõlkimisele. **Kõige rohkem on küsitlusele vastanud Eesti tõlkijad spetsialiseerunud õigus- ja tehnikatekstide tõlkimisele** (joonis 18). Muude valdkondade tekstidest tõlgitakse veel turismi-, teadus-, finants-, ajaloo-, militaar-, ehitus-, haridus- ja kunstivaldkonna tekste, ilukirjanduslikke tekste ja subtiitreid ning reklaamtekste.

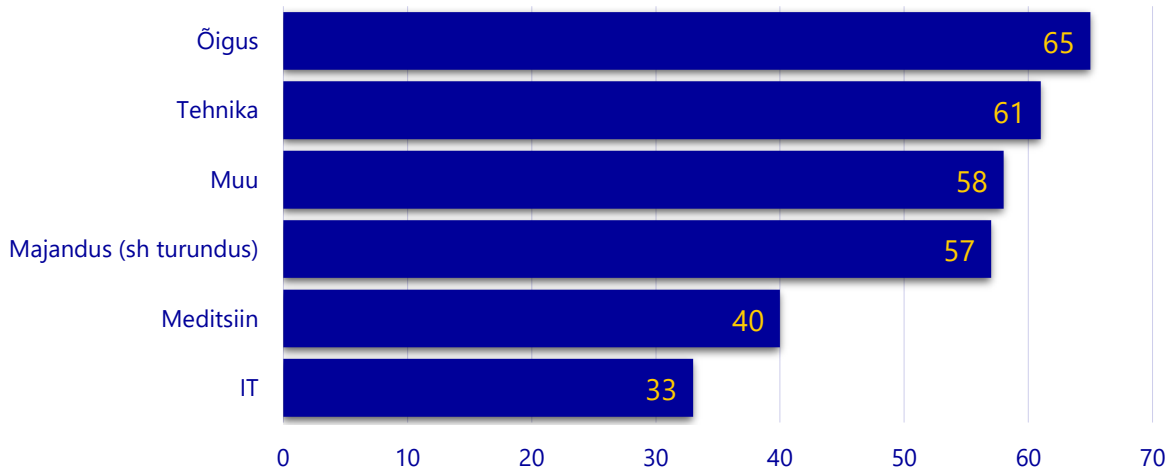

JOONIS 15. Valdkonnad, mille tekstide tõlkimisele Eesti tõlkijad spetsialiseerunud on (n =167)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Kõige enam kasutavad Eesti tõlkijad tõlkeabiprogrammidest SDL Trados Studio (uue nimega Trados Studio) programmi, mida kasutab 56% vastanuist, ning programmi MemoQ, mida kasutab oma töös 50% kõigist vastanuist (joonis 19). Kõige vähem on Eesti tõlkijatel olnud kokkupuudet SmartCat tõlkeabiprogrammiga, mida on vastanuist kasutanud vaid 9%. Lisaks kasutavad mitmed küsitlusele vastanud tõlkijad muudest tõlkeabiprogrammidest veel ka programme Wordfast ja Across ning mõned vastanud on kasutanud ka programme Transit, Smartling, XTM, Passolo, XLIFE Editor, Livewords, Lokalise, Nemo, Tilde, Xliff Editor, Catalyst, Polyglot ja OmegaT. **62 vastanut (20% vastanuist) ei ole oma tõlketöös kasutanud mitte ühtegi tõlkeabiprogrammi**. Programmide puudusena toodi välja piirangud juriidiliste tekstide toimetamisel.

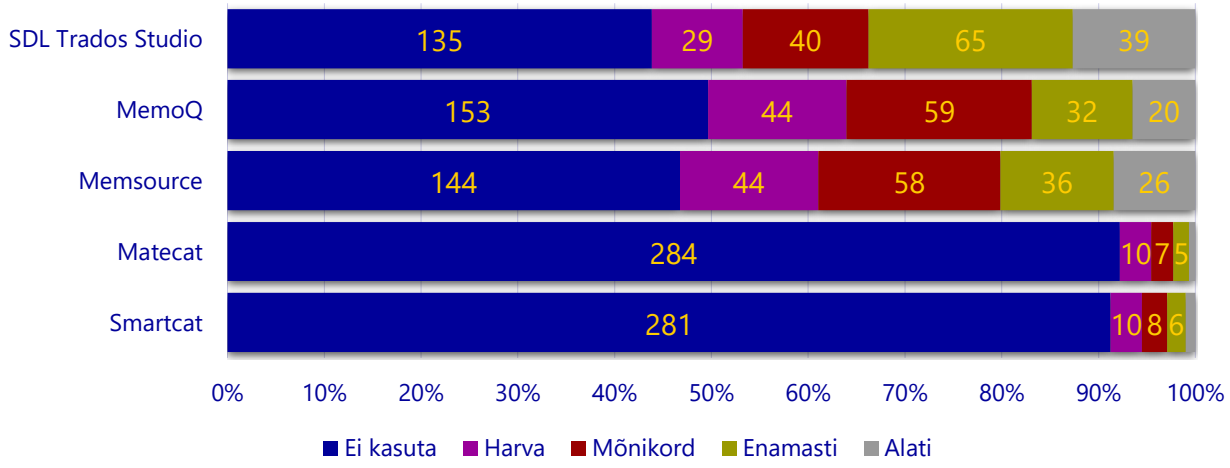

JOONIS 16. Tõlkeabiprogrammide kasutamine Eesti tõlkijate seas programmide kaupa (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Eesti tõlkijatel on peaaegu võrdsel määral kogemust nii projektitõlkemälu(de) ise loomise (70% vastanuist) kui tellija poolt (69% vastanuist) ja tööandja poolt (63% vastanuist) kasutada antud või lepingu alusel omandatud mälude kasutamisega, mida vastavalt vajadusele täiendatakse (joonis 20). **Kõige rohkem luuakse projektitõlkemälu(d) ise, seda teeb mõnikord, enamasti või alati 60% vastanud tõlkijatest.** 62 vastanut (20% vastajaist) ei ole aga projektitõlkemäludega oma töös üldse kokku puutunud.

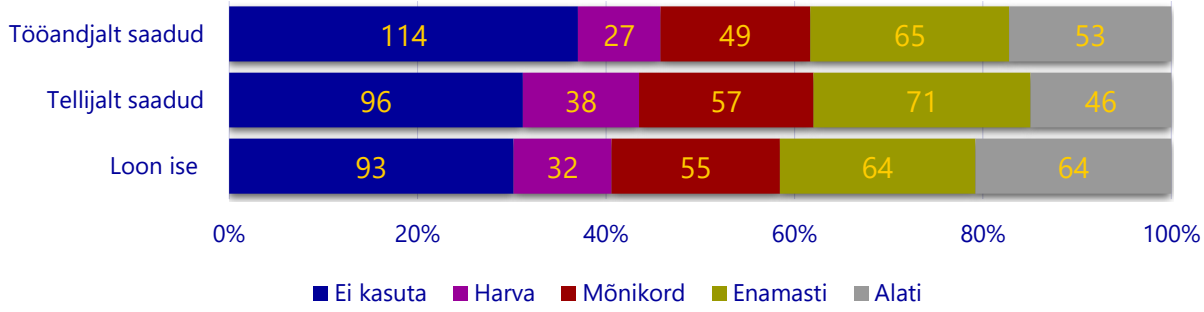

JOONIS 17. Eesti tõlkijate kogemus projektitõlkemälude loomise ja kasutamisega (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Tõlkemootoritest kasutavad Eesti tõlkijad oma töös enim Google'i tõlkemootorit, mida on kasutanud 78% vastanuist (joonis 21). **Teisi tõlkemootoreid on oma töös kasutanud alla 20% vastanuist.** Vaid 2% küsitlusele vastanud tõlkijaist on oma töös kasutanud Amazon Translate tõlkemootorit. 19% vastanuist (60 vastanut) ei ole oma tõlketöös kasutanud ühtegi tõlkemootorit. Lisaks küsimustikus sisaldunud variantidele on mitmed vastanud kasutanud ka tõlkemootorit Glosbe ning üksikud vastanud on kasutanud tõlkemootoreid Linguee, ImTranslator, Reverso, Yandex, Iciba, MDBG, EU Council Presidency Translator, Sougou, Tencent. Paar vastanut kasutab tõlkebüroo ja/või tööandja enda tõlkemootorit.

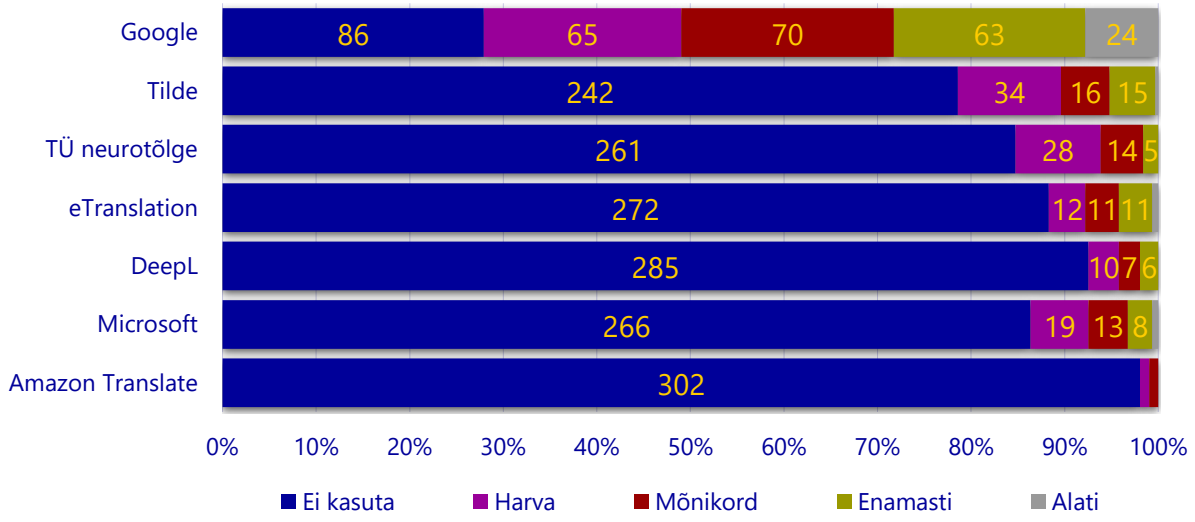

JOONIS 18. Eesti tõlkijate kogemus tõlkemootorite kasutamisega oma tõlketööde tegemisel (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Masintõlgitud tekste on tööalaselt pidanud toimetama (*post-editing*) veidi üle poolte ehk 52% vastanuist (ehk 159 vastajat).

Terminiallikatest (joonis 22) kasutavad Eesti tõlkijad oma töös enim Estermi terminibaasi, mida on oma tõlketööde puhul kasutanud 86% vastanuist ning EUR-Lexi veebilehte, mida on kasutanud 81% vastanuist. **Estermi terminibaasi kasutavad oma töös alati või enamasti peaaegu pooled (ehk 44%) küsitlusele vastanud tõlkijatest**. Kõige vähem on Eesti tõlkijad kokku puutunud aga Ekilexi terminibaasiga, mida on oma töös kasutanud 31% vastanuist.

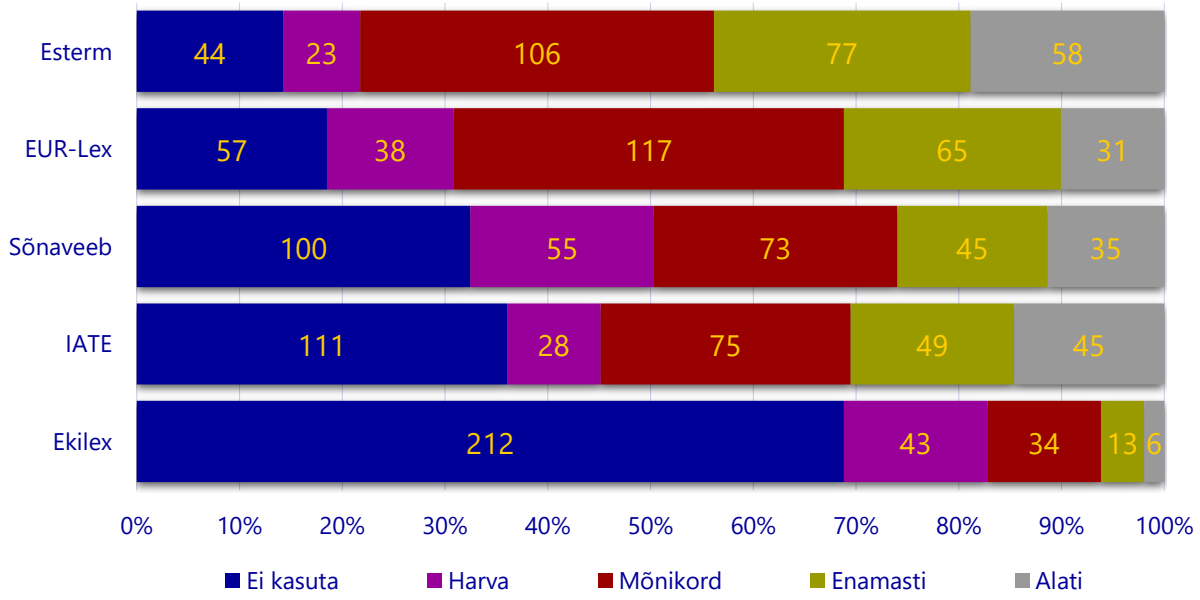

JOONIS 19. Eesti tõlkijate kogemus terminiallikate kasutamisega oma tõlketööde tegemisel (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

3.2. Eesti tõlkijate toimetulek ja motivatsioon

Veidi enam kui poolte (54%) tõlkijate jaoks on tõlkimine ainus sissetulekuallikas, muid tulusid teenib lisaks või on tõlkimine ise lisatöö 46% tõlkijatest. **Neist, kellele tõlkimine on ainus sissetulekuallikas, kulutavad ligi pooled (47% selle jaotuse tõlkijatest) tõlketööle nädalas 30–40 tundi** ja üle 40 tunni nädalas töötab veidi üle veerandi (28% selle jaotuse tõlkijatest) (vt ka joonis 23). Vähem kui kümme tundi nädalas kulutab tõlkimisele vaid kaks protsenti selle jaotuse tõlkijatest. **Samas neist, kellel on lisaks tõlkimisele veel teisigi sissetulekuallikaid, kulub ligi pooltel tõlkimisele alla kümne tunni nädalas** (43% selle jaotuse tõlkijatest) ja 30–40 tundi nädalas kulutab tõlkimisele 14% selle jaotuse tõlkijatest.

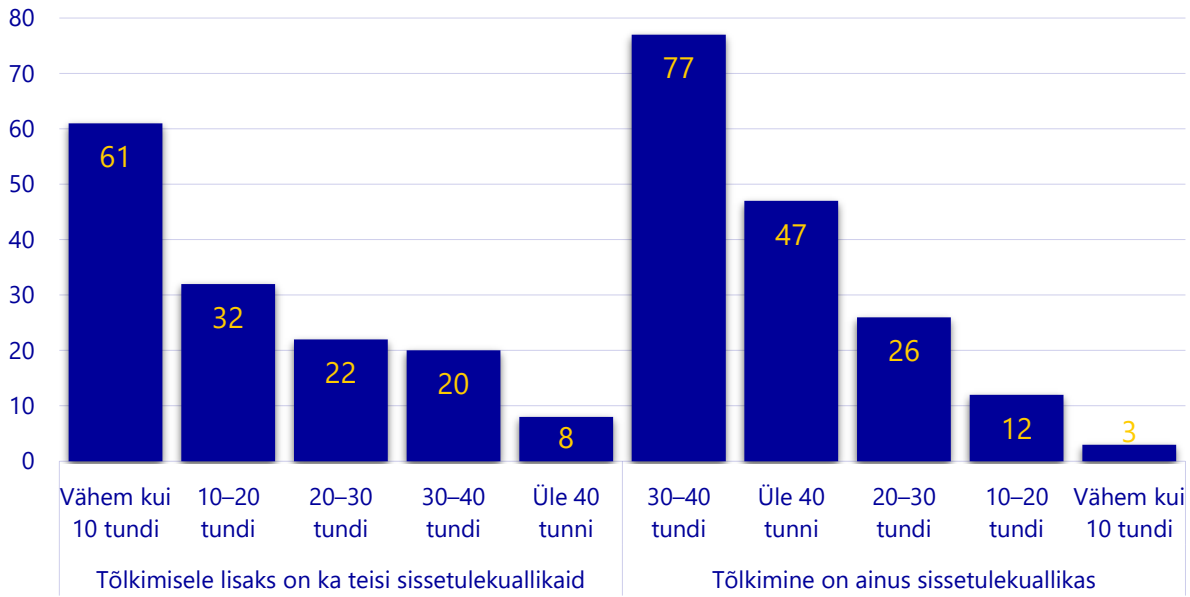

JOONIS 20. Eesti tõlkijate tõlketööle kuluv aeg nädalas sissetulekuallika jaotuse kaupa (n = 308)
Legend: y-teljel ja tulpades vastajate arvud

Tõlkijad on oma tööga üldiselt rahul (vt ka joonis 24), vaid väike osa pigem ei ole (13%) või ei ole üldse (1%) rahul. **Tõlkijatel on tööd piisavalt** (töö hulgaga on täiesti rahul 33% ja pigem rahul 47% vastanuist) **ning see töö tundub perspektiivikas** – 33% vastanuist näeb ennast tõlkevaldkonnas töötamas ka viie aasta pärast ning pigem on seda meelt 43% vastanuist. **Mõnevõrra põhjustab küll rahulolematust tõlkimise eest saadav tasu, mida pigem ei pea õiglaseks 42% ja üldse ei pea õiglaseks 15% vastanuist,** samas 35% vastanuist kaldub olema pigem rahul ehk pigem nõustub, et tasu on õiglane.

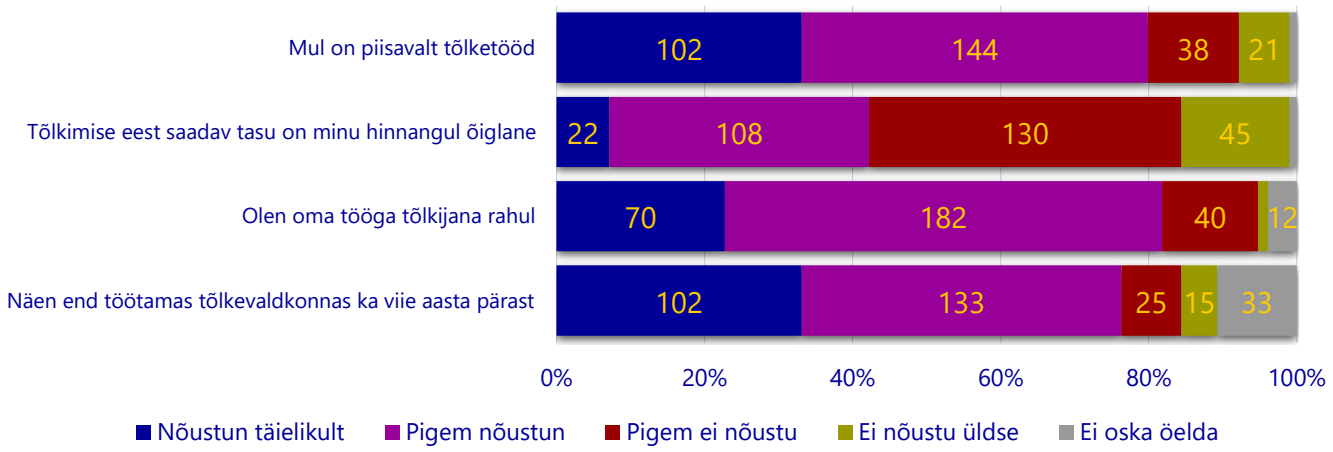

JOONIS 21. Eesti tõlkijate üldine rahulolu oma tööga tõlkijana (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Tõlketöö hinna sisse kuulub 99% küsitlusele vastanuist tõlkimine (joonis 25). **Enam kui pooltel sisaldub hinnas veel ka kliendi tagasiside põhjal paranduste tegemine (61% vastanuist) ja kvaliteedikontroll (59% vastanuist).** Kõige vähem kuulub hinna sisse töö lõplik vormistamine (32% vastanuist). Kaks küsitlusele vastanut ei märkinud oma töö hinna hulka kuuluva komponendina tõlkimist – neist üks tegeleb toimetamise, korrektuuri ja kvaliteedikontrolliga ning teine on märkinud ainult vastusevariandi „Muu" ning lisanud täpsustusena, et hinnakujundus oleneb konkreetsest kliendist, vahel töötab ta ainult tõlke etapiga, vahel on tegu tervikpaketiga. Muid komponente sisaldub töö hinnas kokku 6% vastanuist ning ka mitmed teised lisasid täpsustava infona, et hind sõltub kliendist – kui klient on tõlkebüroo, sisaldab hind tõlkimist, kui tegemist on otsekliendiga, siis ka teisi komponente. Muude hinnakomponentide juurde lisati täiendava infona muu hulgas veel vandetõlgina tõlke kinnitamist, turundust ja hangetel osalemist („töö saamiseks kandideerimine"), sekretäri- ja raamatupidamistöid.

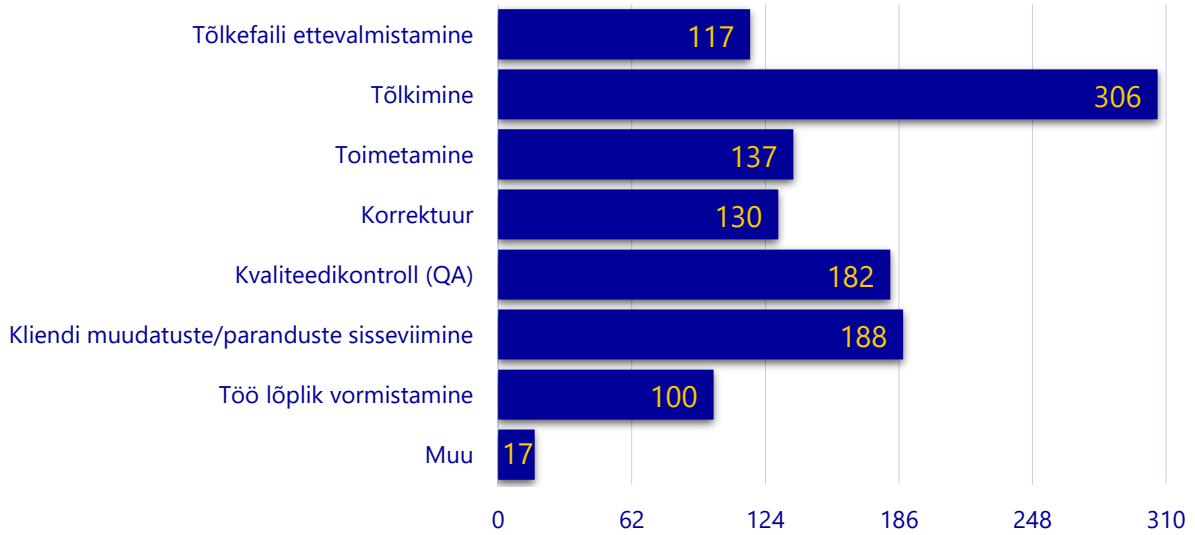

JOONIS 22. Eesti tõlkijate tõlketöö hinna komponendid (n = 308)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

Palusime küsitlusele vastajatel hinnata ka töömahu, tõlketööde hinna ja tõlkeabiprogrammide kasutamise võimalikku muutust 2019. ja 2020. aasta võrdluses (vt ka joonis 26). **Töömaht muutus umbes pooltel vastanuist** (30% erines see mõnel määral ja 21% erines oluliselt, kokku tajusid töömahus muutust 51% vastanuist) **ning ligi pooled töömahus muutusi ei täheldanud** (kokku 45%: 31% vastanuist ei erinenud see oluliselt ja 14% ei erinenud üldse). Täpsustava lisainfona mainiti muu hulgas, et muutused töömahus olid tingitud terviseseisundist, perekondlikest oludest (nt üks tõlkija oli 2019. aastal lapsehoolduspuhkusel ja tööd ei teinud), töö iseloomust (muutus tõlgitavate tekstide valdkond, nt tarbetekstid asendusid ilukirjandusega). Kasvas digiallkirjastamise maht. **Tõlketööde hind jäi valdavalt samaks** (36% vastanuist ei erinenud see üldse ja 34% vastanuist ei erinenud see oluliselt). Üks vastanu on täheldanud aga tõlketööde hinna pikaajalist langustrendi, öeldes täpsustava kommentaarina, et tõlketööde hind on tema teada 2006. aastast langenud poole võrra ning ta kahtleb, kas selle trendi jätkumisel erialase haridusega inimesed tulevikus üldse on enam tõlketurul tegutsemiseks motiveeritud.

Tõlkeabiprogrammide kasutamises muutusi ei olnud – 47% vastanute hinnangul ei erinenud tõlkeabiprogrammide kasutamine 2020. aastal 2019. aastast üldse ning 33% vastanu hinnangul ei erinenud see oluliselt. Üks vastaja on täpsustanud, et ta ei kasuta tõlkeabiprogramme ning teine seevastu ütleb, et „masintõlge osutus kasutuskõlblikuks". **Saame seega öelda, et Eesti tõlkijate tööelu oli aastal 2020 suhteliselt sarnane 2019. aasta tööeluga.**

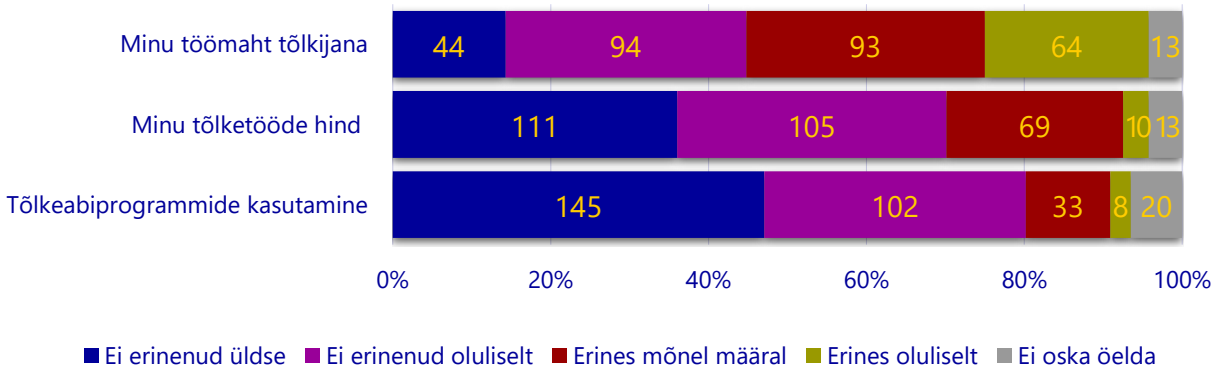

JOONIS 23. Töömahu, tõlketööde hinna ja tõlkeabiprogrammide kasutamise muutus 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga Eesti tõlkijate hinnangul (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

3.3. Eesti tõlkijad ja Euroopa Liidu tõlked

Euroopa Liidu institutsioonidele on tekste tõlkinud vähem kui pooled (39%) küsitlusele vastanuist (joonis 27). Euroopa Liidu institutsioonidele ei ole tekste tõlkinud kokku 61% vastanuist, kuid **17% ELi tõlke kogemuseta vastanuist on sellest huvitatud.** Euroopa Liidu institutsioonidele tõlkimise kogemusega inimeste valimisse kuulub seega 119 küsitlusele vastanut.

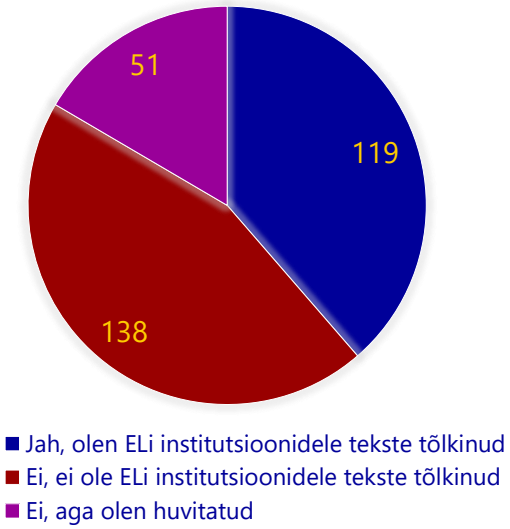

JOONIS 24. Eesti tõlkijate Euroopa Liidu institutsioonidele tekstide tõlkimise kogemus (n = 308)
Legend: sektorites vastanute arvud

Eesti tõlkijad on Euroopa Liidu institutsioonidest kõige rohkem tõlkinud Euroopa Komisjoni tekste (joonis 28), **oma töös peamiseks nimetab seda 20% vastanuist ja mõningane kogemus on 66% vastanuist.** Pooltel (50%) vastanuist on kokkupuude Euroopa Parlamendi tekstidega – üheksa protsenti nimetab seda oma töös peamiseks ja 41% on mõningane kogemus. **Kõige vähem on tõlkijatel kokkupuudet olnud Euroopa Kontrollikoja tekstidega, nendega on kogemust vaid 10% vastanuist** (1% nimetab seda oma töös peamiseks ja 9% on olemas mõningane kogemus). Ligi veerand vastanuist oleksid huvitatud Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Kontrollikoja tekstide tõlkimisest, vastavalt 23% ja 22% vastanuist. Kõige vähem väljendatakse huvi Euroopa Komisjoni tekstide tõlkimise vastu (vaid neli vastajat ehk kolm protsenti), kuid see on ka loogiline, sest suurem osa tõlkijaist juba tegeleb nendega või on kokku puutunud.

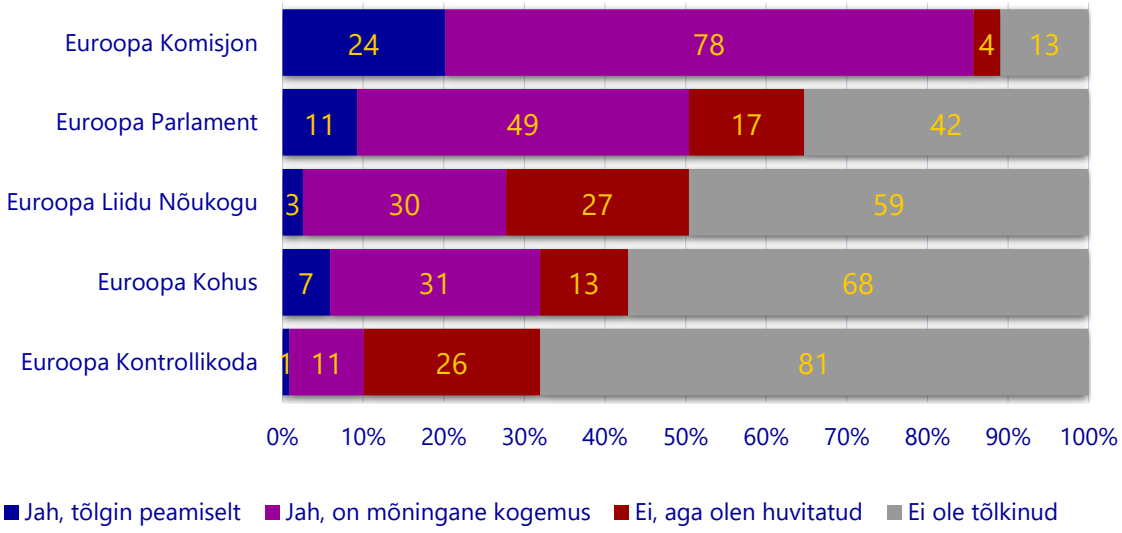

JOONIS 25. Konkreetsete Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlkimise kogemus (n = 119)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Täiendava lisainfona tõid vastajad välja, et tõlgitud on veel Euroopa Keskpanga, Euroopa Meditsiiniagentuuri, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tekste, samuti on Eesti tõlkijatel olnud töösuhe Euroopa Liidu Asutuste Tõlkekeskusega. Tõlgitakse ka tõlkebüroode kaudu, täpsemalt teadmata, millise institutsiooni tekstiga tegemist on. Üks vastaja jagas täpsustavas kommentaaris ka oma negatiivset kogemust Euroopa Liidu tõlkehankel osalemisest koostöös tõlkebürooga, öeldes, et tema pädevusi kinnitavad diplomid tagasid büroole küll edu hankel, kuid tõlketööd see büroo temalt siiski ei tellinudki, sest büroo väitel hiljem tõlkijaid enam ei kontrollita ning nad tellisid tõlke odavamalt tegijalt.

Euroopa Liidu institutsioonidele tekstide tõlkimise praktilisi aspekte hinnates (vt ka joonis 29) on küsitlusele vastajad leidnud, et **tavaliselt on tõlketellimuste juures piisavalt juhiseid, et tellimust edukalt täita** (12% vastanuist ütleb, et juhised on alati olemas ja piisavad ning 57% ütlevad, et see on enamasti nii). Juhised on enamasti puudu 4% vastanute kogemuse kohaselt. Täpsustava lisainfona on mainitud, et juhiste maht kipub olema liialt suur: „juhiste kohta lisan, et neid on liiga palju ja need pole alati kõige selgemad, ajavad pigem segadusse“ ja “juhiste maht on suurem kui töö ise”.

Peaaegu võrdselt jaguneb nende vastajate hulk, kes enamasti saavad tööprotsessi käigus tellijaga suhelda (24% vastanuist) ja kes enamasti tellijaga suhelda ei saa (22% vastanuist) (joonis 29). Samamoodi jaguneb peaaegu võrdselt nende vastajate hulk, kes saab alati tellijaga suhelda (9%) ja kellel täiesti puudub suhtlemise võimalus (8%). **Suuremal osal tõlkijaist on aga toimetaja tehtud parandustega võimalik tutvuda** – alati on see võimalik 17%, enamasti 39% ja mõnikord 18% vastanuist. Ligipääs toimetaja tehtud parandustele puudub täielikult 2% vastanuist.

Tavaliselt saavad tõlkijad tehtud tööle piisavalt tagasisidet (vt ka joonis 29). Alati saab tagasisidet 11%, enamasti 37% ja mõnikord 18% vastanuist. **Samas ligi veerand vastanuist (23%) enamasti tagasisidet ei saa.** Ühe vastaja täpsustava kommentaari põhjal selgub, et tagasiside saamine oleneb konkreetsest tellijast: „oleneb vahendavast büroost – ühest saan ma alati iga töö kohta pärast väikese teate, et mida klient arvas, aga teisest ei kuule mitte kunagi mitte midagi“, üks vastaja aga lisab, et ta „ei soovigi tagasisidet kliendilt“.

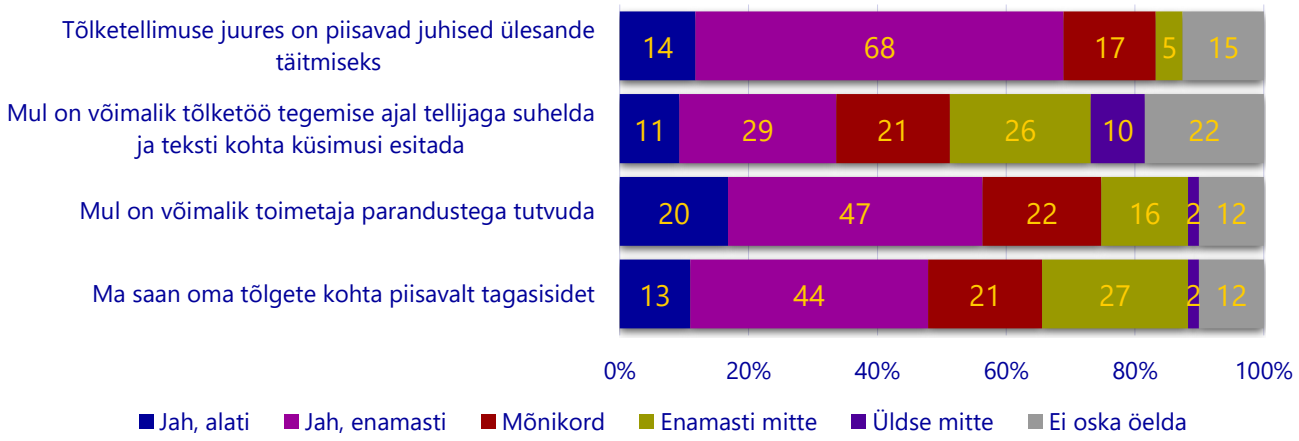

JOONIS 26. Eesti tõlkijate üldine kogemus Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlkimisel (n = 119)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Tavaliselt toimetab Eesti tõlkijate kogemuse põhjal Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlkeid keeletoimetaja (joonis 30). Vastanute hinnangul tegeleb keeletoimetaja tekstidega alati (28% vastanuist) või enamasti (29% vastanuist). **Veerand vastanuist toimetab oma teksti alati ise ja ligi pooled vastanuist (46%) ei tea, kas teine tõlkija tema teksti toimetab**. Leidub ka vastajaid, kelle teada tekste ei toimetata (6% ütleb, et tema tõlked ei käi läbi keeletoimetaja juurest; 16%, et neid ei toimeta teine tõlkija ja 20% ei toimeta iseenda tekste). Täpsustava lisainfona mainitakse, et enda töö vaadatakse enne esitamist ikka üle, samuti on kogemusi Euroopa Liidu Asutuste Tõlkekeskuse ja erialatoimetajatega. Üks vastaja kahtles toimetajate kompetentsuses, öeldes täpsustavas kommentaaris, et tema tõlkele tehtud parandused on tihti ebakompetentsed ja toimetajad ei tee sellest saladust, et nad ei oska lähtekeelt ega tunne konteksti, seega tegelikult ta ei taha vastutada selle eest, milline tekst tellijale lõpuks väljastatakse.

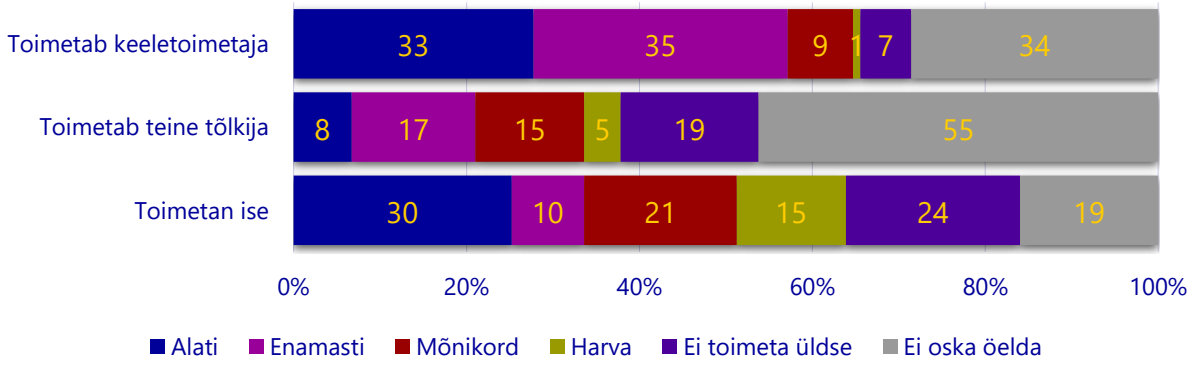

JOONIS 27. Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlgete toimetamine Eesti tõlkijate hinnangul (n = 119)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Kui kaua kulub Euroopa Liidu institutsioonide tekstide tõlgete toimetamisele aga aega (joonis 31), seda küsitlusele vastajad pigem ei tea – 68% vastanuist ei oska seda öelda. Ligi veerandi (21%) vastanute arvates jõuab toimetaja läbi töötada kuni 25 lehekülge teksti päevas, ülejäänud vastajate arvates töötavad toimetajad kiiremini (üheksa protsendi vastajate arvates on toimetaja päevane töömaht 25–50 lehekülge ja kahe protsendi hinnangul jõuab toimetaja tegeleda rohkem kui 50 lehekülje tekstiga päevas).

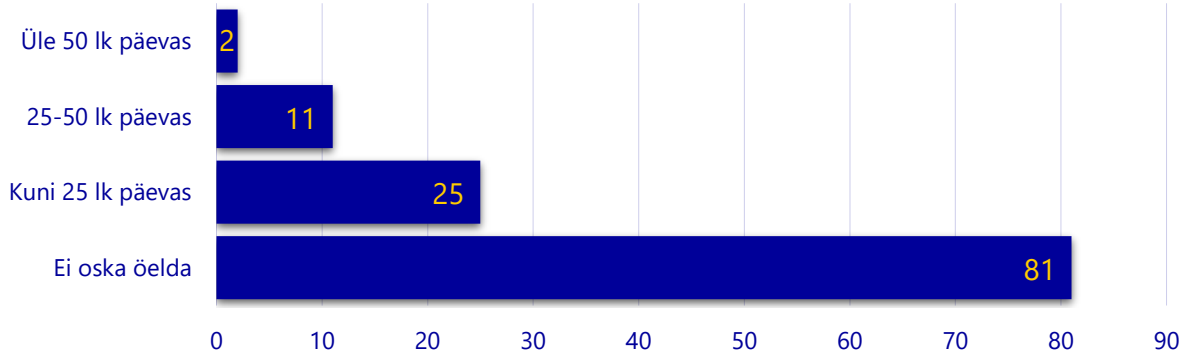

JOONIS 28. Eesti tõlkijate hinnang Euroopa Liidu tõlgete toimetamisele kuluvale ajale (n = 119)
Legend: x-teljel ja tulpades vastanute arvud

3.4. Koolitused

Eesti tõlkijad koolitustel osalenud enamasti ei ole (vt ka joonis 32). **Koolitustel soovib aga osaleda umbes kolmandik vastanuist** ning sellesse suurusjärku jäi „ei ole osalenud, aga soovin" vastanute hulk kõikide küsitluses nimetatud koolitusprogrammide juures (31%-41%). **Kõige suurem huvi oli koolitustel mitteosalenute seas terminoloogiateemalise koolituse vastu – seal sooviks osaleda 46% vastanuist.** Kõige rohkem on inimesed osalenud keele- ja muudel erialastel koolitustel, sealjuures osaleks veel vastavalt 31% ja 33% vastanuist ning rohkem vajadust ei näe 4% vastanuist. Veidi vähem on osaletud keelekoolitustel (21% vastanuist sooviks veel osaleda, viis protsenti mitte). Kõige vähem ollakse osalenud eTranslationi koolitusel (4% vastanuist sooviks veel osaleda, 4% enam mitte), samuti on mitteosalenute seas selle koolituse vastu huvi kõige väiksem (52% vastanuist ei näe selle koolituse järele vajadust). Täpsustava lisainfona on üks vastanu kirjutanud, et kuna tal on parasjagu magistriõpingud pooleli, mujalt ta koolitusi juurde ei võta. Teised vastajad nimetasid huvipakkuvate või juba läbitud koolitustena Eesti Keele Instituudi keelehooldekursusi, (masintõlke) toimetamise ja stiiliõpetuse koolitusi.

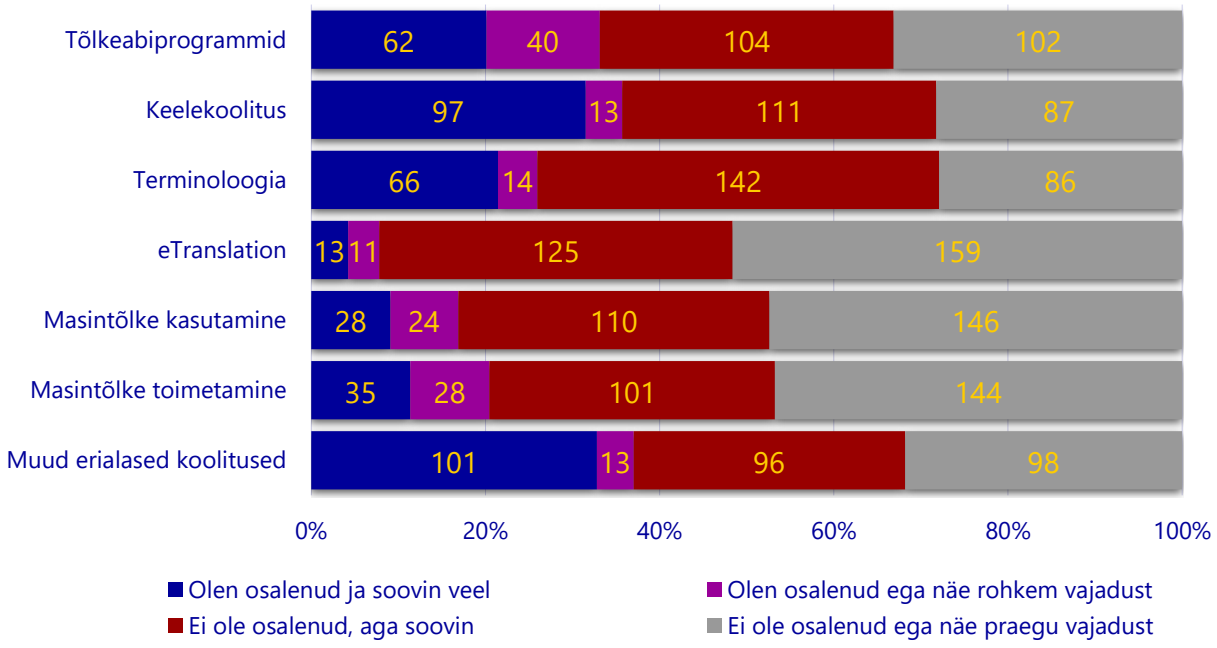

JOONIS 29. Eesti tõlkijate osalemine tõlkimisalastel koolitustel (n = 308)
Legend: x-teljel protsent kõigist vastajatest, tulpades vastanute arvud

Selgub ka, et Tallinnast kaugemal elavate ja töötavate tõlkijate jaoks võib koolitustel käimine olla keeruline ja huvi on veebis toimuvate koolituste vastu. Üks vastaja kirjutas:

> *„Ma elan [Eesti maapiirkonnas], mis on Tallinnaga võrreldes kaugeim koht Euroopas. Niisiis koroona-aegne veebi kolimine on mulle äärmiselt tervitatav areng. Teavitage mind ja ma haaran kinni!"*

Paistab aga, et info koolituste kohta eriti ei levi (joonis 33). Vaid 17% tõlkijatest vastas, et info on piisavalt kättesaadav, 42% vastanute hinnangul ei ole info piisavalt hästi kättesaadav ja peaaegu sama palju vastajaid (41%) ei oska seda kommenteerida.

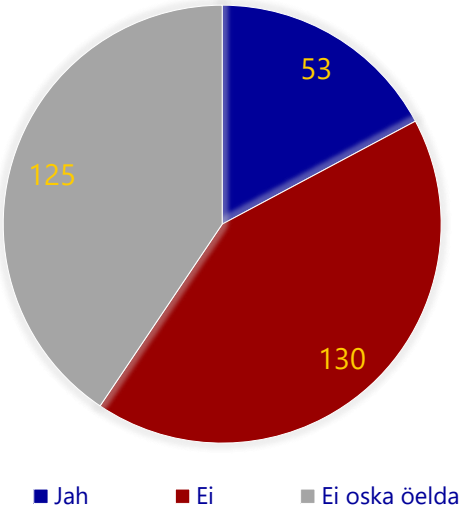

JOONIS 30. Eesti tõlkijate hinnang koolituste info kättesaadavusele (n = 308)
Legend: sektorites vastanute arvud

KOKKUVÕTE

Selle uuringu eesmärk oli esmakordselt koguda infot ja anda ülevaade Eesti tõlkijate profiilist, kogemustest, oskustest ja vajadustest ning nende kokkupuutest Euroopa Liidu institutsioonide tõlgetega.

Küsitlusankeedile vastanud viimase kolme aasta jooksul tõlketöid teinud inimese vastuste põhjal on keskmine Eesti tõlkija filoloogia erialal kõrghariduse omandanud 36–50aastane naine. Vastuste põhjal on kõige enam Eesti tõlkijaid pigem pikaajalise tööstaažiga, 22% vastanuist on tõlkijana töötanud üle 20 aasta. Samas jagunesid vastajad tööstaažide rühmadesse üsna võrdselt, seega on Eestis hetkel tegutsemas väga erineva töökogemusega tõlkijaid. Töömaht jääb Eesti tõlkijatel peaaegu võrdselt kuni 1000 leheküljeni või 1000–2500 leheküljeni aastas. Enamik Eesti tõlkijaid on viimase aasta jooksul teinud oma tööd Eestist, teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest töötab 9% vastanuist ja 3% töötab mujalt.

Uuringus osalenud tõlkijad tõlgivad kokku väga mitmetel eri keelesuundadel: kokku toodi välja 67 erinevat keelekombinatsiooni. 60% vastanuist tegeleb vaid ühe keelepaari tõlgete tegemisega. Kõige rohkem teevad mõlemasuunaliste tõlgete tegijast (44%) Eesti tõlkijad inglise-eesti-inglise mõlemasuunalisi tõlkeid, levimuselt järgnevad vene-eesti-vene ja soome-eesti-soome keelekombinatsioonide tõlgete tegemine. Ka ühesuunalistest tõlgetest tõlgitakse enim inglise keelest eesti keelde (29% vastanuist). Sellele järgneb saksa-eesti, vene-eesti, soome-eesti ja rootsi-eesti suunal tõlkimine. Eesti tõlkijad töötavad Euroopa keeltega, ainsaks erandiks on küsitlusele vastanute puhul jaapani keel.

Ligi pooled vastanuist teevad tõlketööd oma ettevõttes. Üle kolmandiku vastanuist töötab käsundus- või töövõtulepingu alusel ja veidi alla veerandi on tööl töölepingu alusel.

Enamik (85%) vastanuist saab oma tõlketööde eest tasu lehekülje-, tähemärgi- ja/või sõnapõhiselt (arvestuslikuks tõlkeühikuks uuringus oli lehekülje hind). Sel viisil tasu saavad tõlkijad teenivad brutotasuna peamiselt 9–11 eurot või 6–8 eurot lehekülje eest. Kuupalka saavad vaid 15% küsitlusele vastanuist, kellest enam kui pooled teenivad vähem kui 1500 eurot brutopalka kuus.

Üle poolte Eesti tõlkijatest töötab tõlkebüroodes (56%), samas peaaegu pooled (48%) on iseendale tööandjaks. Iseendale tööandjatest tõlkijate peamisteks klientideks on Eesti otsekliendid ja Eesti tõlkebürood.

Veidi üle poolte küsitlusele vastanud Eesti tõlkijatest on spetsialiseerunud valdkonnaspetsiifiliste tekstide tõlkimisele, kusjuures enim ollakse spetsialiseerunud õigus- ja tehnikatekstidele.

Tõlkeabiprogrammide, tõlkemootorite ja terminibaaside kasutamise puhul ilmnes, et Eesti tõlkijatel on kõigi puhul peamiselt üks või kaks eelistust, mida kasutatakse oma töös märkimisväärselt rohkem kui teisi. Tõlkeabiprogrammidest on Eesti tõlkijate lemmikuteks SDL ja MemoQ, mida vastavalt kasutavad oma töös 56% ja 50% küsitlusele vastanuist. Tõlkemootoritest kasutatakse vaieldamatult enim Google tõlkemootorit, teisi tõlkemootoreid kasutab alla 20% vastanuist. Terminibaasidest on vastajate seas populaarseim Estermi terminibaasi (kasutab oma töös 86% vastanuist) ja EUR-Lexi veebilehte (kasutab oma töös 81%) kasutamine. Estermi kasutavad oma töös alati või enamasti peaaegu pooled küsitlusele vastanuist.

Projektitõlkemälu(de) kasutamise puhul on Eesti tõlkijate kogemus pigem need ise luua (70% vastanuist), kuid 20% vastanuist pole projektitõlkemälude kasutamisega oma töös üldse kokku puutunud. Masintõlgitud tekste on tööalaselt toimetanud veidi üle poolte vastanuist.

Veidi enam kui poolte küsitlusele vastanud tõlkijate jaoks on tõlkimine ainsaks sissetulekuallikaks, kellest ligi pooled kulutavad sellele 30-40 tundi nädalas. Samas üle veerandi tegeleb tõlketöödega ka üle 40 tunni nädalas. Nendest vastanuist, kelle jaoks tõlketööde tegemine pole ainsaks sissetulekuallikaks, pühendavad ligi pooled tõlketööde tegemisele nädalas alla 10 tunni.

Eesti tõlkijad näivad üldiselt oma tööga üsna rahul olevat, vaid 14% vastanuist pole oma tööga tõlkijana üldiselt rahul. Suur enamus (80%) on rahul töö hulgaga ning 76% vastanuile näib tõlkijatöö ka perspektiivikas, st. praegu näevad nad end töötamas tõlkijana ka viie aasta pärast. Samas üle poolte vastanuist ei pea tõlkimise eest saadavat tasu õiglaseks. Tõlketöö hinna sisse kuulub lisaks tõlkimisele rohkem kui pooltel Eesti tõlkijatel ka kliendi tagasiside põhjal paranduste tegemine ning kvaliteedikontroll.

2020. aasta ei erinenud Eesti tõlkijate töös eriliselt 2019. aastast. Veidi üle poolte täheldas küll muutusi töömahus, kuid seda omistati peamiselt perekondlikele oludele, terviseseisundist tulenevatele muutustele ja töö dünaamilisele iseloomule. Ka tõlketööde hind jäi enamuse tõlkijate hinnangul samaks ning samuti ei tajutud muutusi tõlkeabiprogrammide kasutamisel oma töös.

Eesti tõlkijatest on Euroopa Liidu institutsioonide tekste tõlkinud vähem kui pooled (39% vastanuist). Samas 17% neist, kes seni ELi tekste tõlkinud pole, tunnevad selle vastu huvi. Kõige enam tõlgivad Eesti tõlkijad Euroopa Liidu institutsioonidest Euroopa Komisjoni tekste ning pooltel ELi tekste tõlkinuist on kogemus ka Euroopa Parlamendi tekstide tõlkimisega. Enamiku ELi tekste tõlkinud Eesti tõlkijate hinnangul on üldiselt tõlketellimuse juures piisavalt juhiseid, et tellimus edukalt täita. Samas võimalused tellijaga suhelda varieeruvad oluliselt ning sõltuvad väga tellijast, ühtset trendi selle puhul välja ei joonistunud. Üle poole vastanuist saavad küll oma ELi tõlketööle piisavalt tagasisidet, samas siiski peaaegu veerandi hinnangul nad enamasti tagasisidet ei saa. 57% Eesti tõlkijate kogemuse põhjal tegeleb ELi tekstide toimetamisega keeletoimetaja, veerand neist toimetab aga oma tõlketekste alati ise.

Küsitluse tulemustest ilmneb, et Eesti tõlkijad enamasti tõlketööteemalistel koolitustel osalenud ei ole, küll aga sooviks seda ligi kolmandik vastanuist. Kõige suurem huvi ilmnes terminoloogiateemalise koolituse vastu. Samas kõige rohkem ollakse seni osalenud keele- ja muudel erialastel koolitustel. Näib, et info tõlkimisvaldkonna koolituste kohta pole seni ka piisavalt hõlpsalt Eesti tõlkijateni jõudnud: 42% hinnangul pole koolitustealane info piisavalt kättesaadav ning 41% ei oska seda küsimust kommenteerida.

Samas tasub meeles pidada, et selle uuringu tulemused tuginevad vaid küsitlusele vastanud Eesti tõlkijate kogemusel (*n = 308*) ja hinnangutel ning ei ole üldistatavad kõigile Eesti tõlkijatele. Ka vabas vormis antud vastustest nähtub, et mitmes kohas sõltub nii töö vorm, sisu kui tasu töö tellijast ja konkreetsest tööandjast, lisaks mängivad rolli erinevad tõlkija enda omadused (väljaõpe, kogemus jms). Üldiselt võib seega öelda, et Eesti tõlkija töö on väga dünaamiline ning tihti võivad töö vorm ja tingimused muutuda sõltuvalt projekti eripäradest.

LISAD

LISA 1

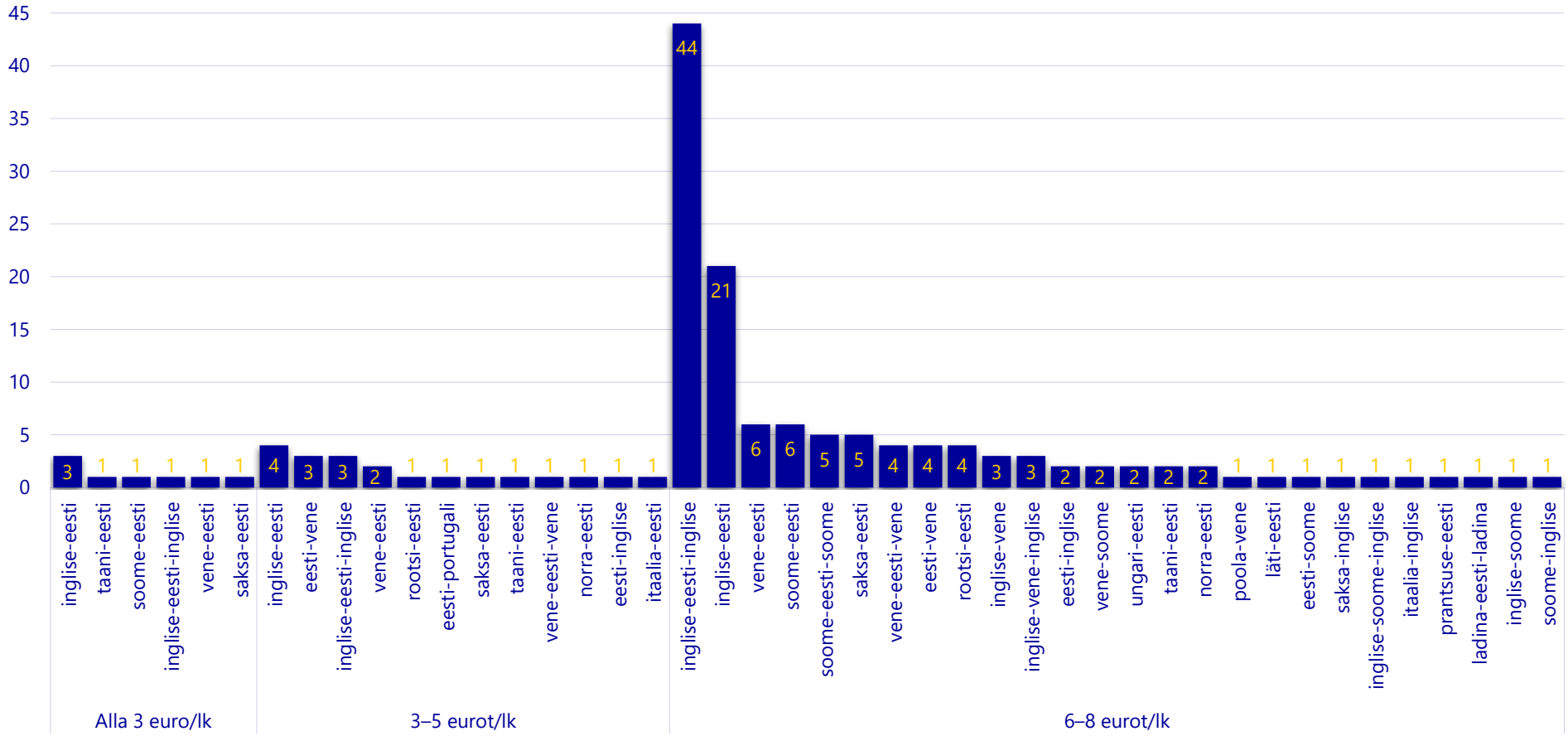

JOONIS 31. Eesti tõlkijate tõlketööde hinnad hinnavahemike ja keelepaaride kaupa (1)

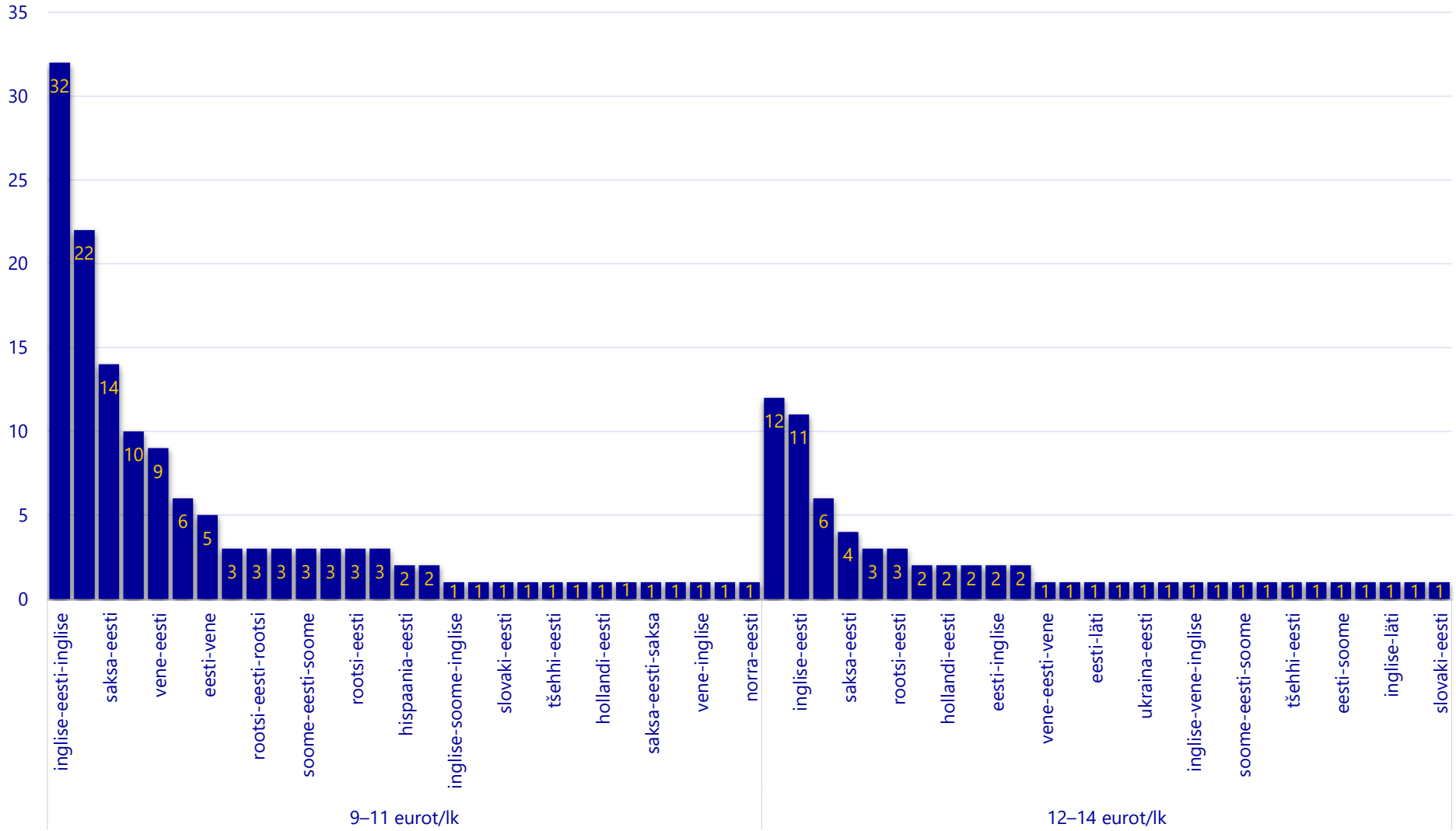

JOONIS 32. Eesti tõlkijate tõlketööde hinnad hinnavahemike ja keelepaaride kaupa (2)

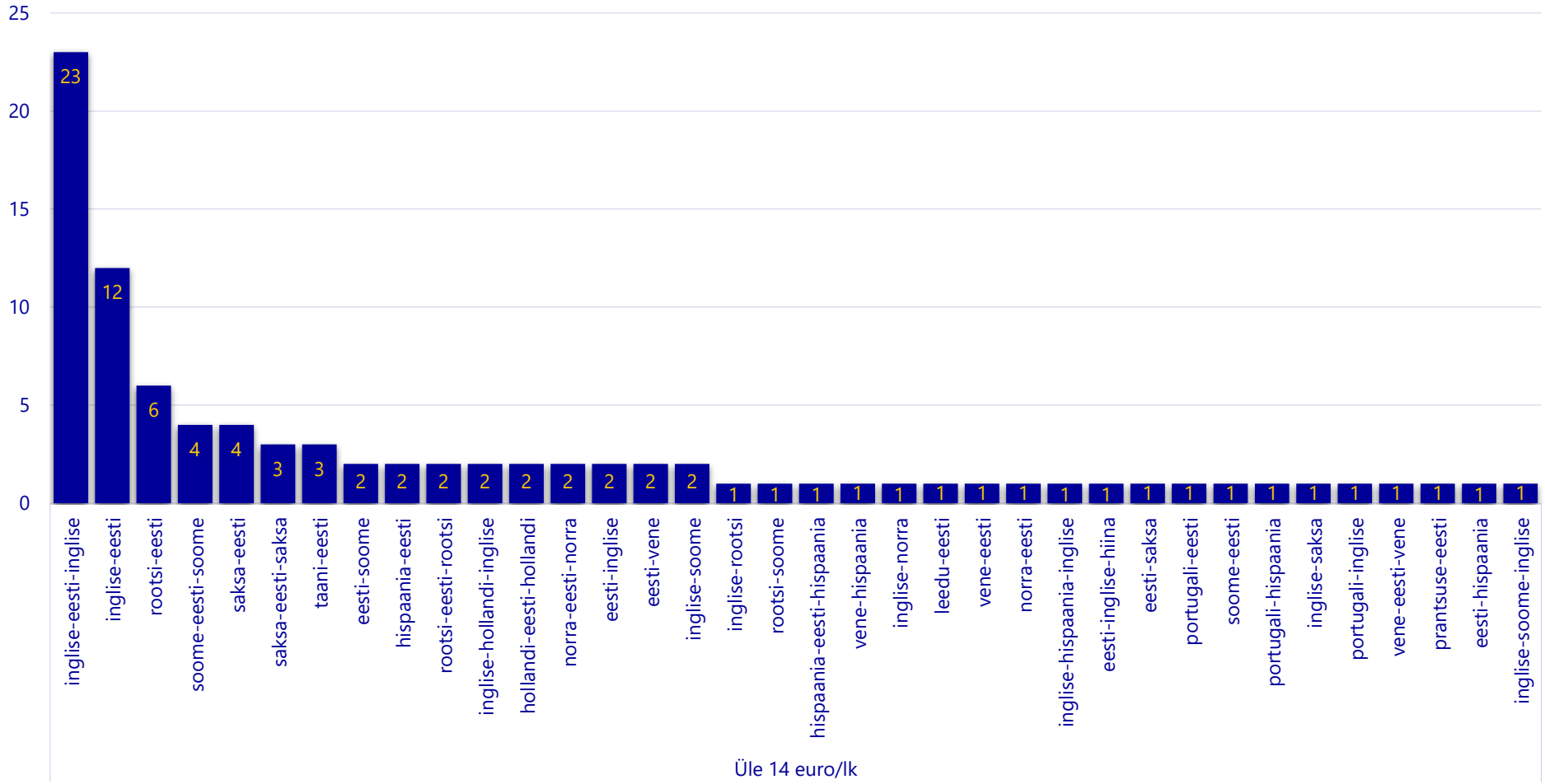

JOONIS 33. Eesti tõlkijate tõlketööde hinnad hinnavahemike ja keelepaaride kaupa (3)